

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POSTAVENÍ ADJEKTIVA VE JMENNÉM SYNTAGMATU V SOUČASNÉ
FRANCOUZŠTINĚ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autor: Hana Jirmásková

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 4.

2015

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b. zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to ve zkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné databázi STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Vysokém Mýtě, 30. dubna 2015

Hana Jirmásková

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou velice děkuji vedoucímu bakalářské práce panu doc. PhDr. Ondřeji Peškovi, Ph.D. za trpělivost a cenné rady.

ANOTACE

Tématem této bakalářské práce je postavení adjektiva ve jmenném syntagmatu v současné francouzštině.

Práce je rozdělena na dvě části. První, teoretická část je zaměřena na popis adjektiv a jmenné skupiny a dále na faktory a možnosti postavení adjektiv ve jmenném syntagmatu. Druhá část, praktická je věnována korpusové analýze a má za cíl obhájit teoretické poznatky.

Klíčová slova: adjektivum, jmenné syntagma, postavení, korpusové nástroje

ABSTRACT

This Bachelor's thesis deals with the position of Adjective within the Nominal Phrase in the present-day French.

The Thesis is divided into two parts. The first one, theoretical part describes adjective, nominal phrase, factors and possibilities of the position of adjective within the nominal phrase. The second one, practical part works with corpus analysis and defends the theoretical knowledge.

Key words: adjective, nominal phrase, position, corpus analysis

OBSAH

ÚVOD	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Přídavná jména ve francouzštině	10
1.1.1 Přídavná jména jako slovní druh	10
1.1.2 Druhy francouzských přídavných jmen	10
1.1.3 Funkce přídavných jmen	12
1.2 Jmenná skupina	14
1.2.1 Charakteristika jmenné skupiny	14
1.2.2 Rozdělení jmenné skupiny	15
1.2.2.1 Jmenná skupina minimální	15
1.2.2.2 Jmenná skupina rozšířená	16
1.3 Přívláskové přídavné jméno	17
1.3.1 Druhy přívláskových přídavných jmen	17
1.3.2 Shoda přívláskového přídavného jména	18
1.4 Postavení přívláskového přídavného jména ve jmenném syntagmatu	21
1.4.1 Faktory ovlivňující postavení přívláskového přídavného jména	22
1.4.1.1 Faktory rytmické	22
1.4.1.2 Morfologické faktory	23
1.4.1.3 Faktory syntaktické	24
1.4.1.4 Faktory sémantické	25
1.4.2 Pozice přídavných jmen přívláskových	27
1.4.2.1 Adjektiva mající stálé postavení	27
1.4.2.2 Adjektiva mající proměnné postavení	29
1.4.2.3 Postavení přívlásku několikanásobného	30
1.4.2.4 Neobvyklé postavení přívláskového přídavného jména	31
1.4.2.5 Postavení přídavného jména vzhledem k determinantu	32
2. PRAKTICKÁ ČÁST	33
2.1 Přídavné jméno <i>CHER</i>	35
2.2 Přídavné jméno <i>SACRÉ</i>	41
2.3 Přídavné jméno <i>PAUVRE</i>	45
2.4 Přídavné jméno <i>SALE</i>	49

2.5. Přídavné jméno <i>GRAND</i>	53
ZÁVĚR	57
RESUMÉ	59
BIBLIOGRAFIE.....	61
Knižní zdroje	61
Internetové zdroje	61
SEZNAM TABULEK.....	62

ÚVOD

Cílem bakalářské práce, kterou zde předkládám, je popsat postavení adjektiva ve jmenném syntagmatu v současné francouzštině. Téma této práce jsem si vybrala nejen z důvodu, že postavení adjektiv je ve francouzštině velmi důležitou součástí gramatiky, ale také proto, že i mně samotné při běžném používání francouzského jazyka tento jev často působí problém.

Celá tato práce je rozčleněna do dvou základních kapitol – teoretické a praktické.

První kapitola je zaměřena na shrnutí teoretických poznatků o tomto tématu. Teoretická část se skládá ze čtyř podkapitol. V první podkapitole je všeobecně definováno a vymezeno přídavné jméno. Jsou zde uvedeny různé možnosti jeho dělení a také funkce, které může přídavné jméno plnit ve větě. Druhá podkapitola se týká popisu jmenné skupiny ze dvou pohledů a následně rozdělení jmenné skupiny na minimální a rozšířenou. Obsahem předposlední podkapitoly je charakteristika přívlastkového přídavného jména. V této podkapitole jsou uvedeny i situace, ve kterých se toto přídavné jméno shoduje s podstatným jménem, které blíže určuje. Ve čtvrté, tedy poslední podkapitole jsou uvedeny informace týkající se změny postavení v průběhu historického vývoje jazyka, rytmické, morfologické, syntaktické a sémantické faktory, které mají na postavení přídavného jména vliv. Dále jsou v této části zmíněny možné pozice přívlastkového přídavného jména ve jmenném syntagmatu a to zejména stálé či proměnné postavení. Pojednává se zde i o pozici několikanásobného přívlastkového přídavného jména.

V této kapitole jsme se opírali ve většině případů o francouzské gramatiky. K vypracování prvních třech podkapitol bylo využito zejména *Grammaire méthodique du français* a *Le bon usage*, ze kterých jsou potřebné informace, které zde jsou velmi jasně a srozumitelně popsány, čerpány. Pro čtvrtou podkapitolu jsem informace získala a shromáždila, mimo dvou výše uvedených knih, také z dalších francouzských odborných knih. Z těchto publikací bych ráda vyzvedla *L'adjectif: Entre nom et verbe* a *Grammaire du français contemporain*. Z výše uvedených knih jsou uvedeny i příklady, které jsou v této bakalářské práci použity.

V druhé kapitole jsou za použití korpusového nástroje ověřeny a rozebrány poznatky na příkladu mnou vybraných pěti přídavných jmen. Zobrazené příklady jednotlivých adjektiv jsou analyzovány a následně jsou na nich aplikovány dané faktory, které ovlivňují jejich postavení.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Přídavná jména ve francouzštině

1.1.1 Přídavná jména jako slovní druh

Adjektiva neboli přídavná jména jsou velmi důležitou součástí slovních druhů ve francouzském jazyce. Jedná se o slovní druh, který je tvořen souborem jednoduchých či složených slov na základě společných syntaktických, sémantických, morfologických a sémanticko-skladebných vlastností.

Francouzská adjektiva se řadí mezi ohebné slovní druhy. Jejich forma se tudíž může měnit. U adjektiv se jedná o změny v rodě a v čísle, přičemž obě tyto mluvnické kategorie jsou dány shodou s podstatným jménem někdy i zájmenem, ke kterému se vztahují. Tvoří jednu ze dvou složek, které mohou ve francouzštině podstatné jméno doprovázet.

un gros chargin / une grosse peine / de gros chargins / de grosses peines¹

Na rozdíl právě od podstatných jmen adjektiva sama o sobě nejsou nositeli rodu. Ve francouzském jazyce existují tvary přídavných jmen pouze pro rod mužský a ženský.

Přídavná jména slouží v první řadě k bližšímu určení podstatných jmen, se kterými jsou neustále spojena. Jejich sémantická hodnota je nejen velmi bohatá, ale zároveň i složitá. Adjektiva označují vlastnosti osob, zvířat nebo věcí určených podstatným jménem, ke kterému náleží. Mohou charakterizovat jakýkoliv jev reálného světa, který má právě vlastnost jím označovanou.

1.1.2 Druhy francouzských přídavných jmen

Existuje mnoho pohledů a názorů na to, jak a dle čeho francouzská adjektiva rozdělit. Pro moji práci jsem si vybrala ta dělení, která jsou nejčastější.

¹ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris:

Dle starších a tradičních gramatik se přídavná jména prvotně dělí na kvalifikační a nekvalifikační. Adjektiva kvalifikační jsou některými autory gramatických knih nazývána právě jako adjektiva ve vlastním slova smyslu.

Adjektiva nekvalifikační můžeme nazvat také jako určovací adjektiva, která se nadále rozdělují do 6 podskupin. V české gramatické tradici jsou tyto podkategorie nazývány a řazeny do kategorie číslovek a zájmen.

Již zmíněnému rozdělení odpovídají následující česká označení:

- *adjectifs numéraux /cardinal, ordinal/* = číslovky /základní a řadové/
- *adjectifs possessifs* = zájmena přivlastňovací
- *adjectifs démonstratifs* = zájmena ukazovací
- *adjectifs relatifs* = zájmena vztažná
- *adjectifs indéfinis* = zájmena neurčitá
- *adjectifs interrogatifs-exclamatifs* = zájmena zvolací, tázací

Hlavním rozdílem mezi těmito dvěma velkými skupinami je způsob náhledu na vlastnosti určující konkrétní podstatné jméno. Za přídavná jména kvalifikační považujeme ta, která určují u dané věci „vlastnosti“ vnitřní, např. *garçon courageux, belle fille*². Naopak je tomu u přídavných jmen určujících, která popisují předmět z vnějšího pohledu, např. *mon ballon = le ballon à moi, ce ballon=devant moi*³. Přestože je toto dělení stále všeobecně platné, současné gramatiky považují adjektiva determinační neboli determinanty za samostatný slovní druh. Tím se stávají z důvodu toho, že determinanty tvoří nedílnou součást jmenné skupiny, jejich postavení je neměnné a plní ve francouzštině jinou funkci než přídavná jména. Vzhledem k výše uvedeným definicím a náhledům se nadále budu věnovat pouze přídavným jménům kvalifikačním. Tedy i následné dělení se nevztahuje na adjektiva nekvalifikační.

Dalším způsobem jak se přídavná jména mohou rozdělit je z hlediska jejich formy. Z tohoto pohledu je dělíme na jednoduchá a složená. Jednoduchá přídavná

²WILMET, Marc. *Grammaire critique du français*. Paris: Hachette, 1998, str. 96

³Tamtéž

jména jsou tvořena pouze jedním slovem, např. *bon, rapide*⁴. Oproti tomu adjektiva složená se skládají z více slov, ale přesto jsou považována za jedno adjektivum, jak je uvedeno v následujícím příkladě: *clairsemé, aigre-doux*⁵. Často bývají tato slova vzájemně propojena spojovníkem. Pokud jsou obě tyto části v psané podobě oddělené, jedná se spíše o adjektivní spojení.

Dle morfologického hlediska lze adjektiva rozdělit do dvou skupin a to na primární a odvozená. Rozlišení těchto dvou kategorií je ve většině případů snadné. Primární přídavná jména jsou celkem jednoduše identifikovatelná, pokud se spolehneme na vlastní intuici a na kritéria četnosti. Velmi často se jedná o jedno či dvouslabičná přídavná jména v mluvené či psané podobě hojně se vyskytující. U přídavných jmen odvozených je možno je oddělit od ostatních slovních druhů. Odvozování se děje pomocí sufixace, např. *sport-sportif*⁶ nebo prefixace, např. *asocial*⁷. Je prokázáno, že francouzská přídavná jména jsou ve většině případů odvozována od základů slovesných, jmenných a adjektivních. Nejčastěji je odvozené přídavné jméno tvořeno základem a sufixem.

Z pohledu sémanticko-skladebného rozdělujeme adjektiva na dvě skupiny a to adjektiva kvalifikační a relační. Toto rozdělení bude více rozebráno v následujícím textu, konkrétně tedy u přívlastkového přídavného jména.

1.1.3 Funkce přídavných jmen

Adjektiva nemohou stát ve větě osamocena. Ve většině případů je připojujeme k podstatným jménům, velmi často v rámci jedné jmenné skupiny.

Pokud budeme vycházet z *Grammaire méthodique*⁸, musí být uvedeno, že přídavná jména jsou závislá na jiném členu ve větě. Díky tomu, že se mohou spojovat

⁴ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 357

⁵ GREVISSE, Maurice a GOOSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008, s.701

⁶ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 357

⁷ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 357

⁸ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2009

s různými větnými členy, jejich funkce v jednotlivých větách se může měnit. Tento jev je závislý na způsobu vztahu k danému členu.

Pokud jsou přídavná jména spojena se členem řídicím nebo jmennou skupinou prostřednictvím slovesa, jedná se o jmenný přísudek podmětu či předmětu. Jmenný přísudek je nedílnou součástí věty a nemůže být za žádných okolností vypuštěn.

*Ce livre est intéressant. - Je trouve ce livre intéressant.*⁹

Ale pokud se jedná o spojení nepovinného modifikátoru uvnitř jmenné skupiny, poté vytváří přívlastek. V tomto případě stojí přídavné jméno vedle jména podstatného a může být vypuštěno, aniž by věta postrádala smysl.

*J'ai lu un livre intéressant. - C'est une maigre consolation.*¹⁰

Třetí funkcí přídavného jména je funkce přístavku. Tím se stává za předpokladu, že se vztahuje ke jmenné skupině, od které je odděleno pauzou. Pauzu provedeme v mluveném projevu intonací, v psané formě čárkou.

*Sa femme, malade depuis un an, devait partir le lendemain.*¹¹

⁹ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 355

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Tamtéž

1.2 Jmenná skupina

1.2.1 Charakteristika jmenné skupiny

Jak již bylo výše zmíněno, přídavná jména jsou velmi často spojena se jmény podstatnými, s nimiž vytváří jmennou skupinu. Z tohoto důvodu tato kapitola bude zaměřena na vysvětlení a přiblížení jmenné skupiny.

Podle *Grammaire méthodique*¹² může být jmenná skupina definována z hlediska dvou pohledů a to externího a interního.

Z hlediska externího pokud bereme v úvahu konstrukce, do kterých je schopna vstoupit: Jaké jsou její možné funkce? Čeho může být tvořící složkou?

Z pohledu interního pokud zvažujeme její strukturu a rozložitelnost: Z čeho může být složena?

Jmenná skupina se může objevit ve více syntaktických pozicích.

Může být:

- první povinnou složkou věty tedy podmětem: *Les chiens aboient.*¹³
- členem nepovinným a pohyblivým tedy bez přesného určení postavení ve větě. Jedná se například o příslovečné určení (místa, času...) bez předložky: *Cet été, tous le soirs, place Gutenberg, les touristes pourront assister à un spectacle de musique*¹⁴.
- částí slovesné skupiny: předmětem přímým: *Pierre connaît mon voisin.*, doplňkem podmětu: *Pierre était mon voisin.* nebo předmětu: *On l'appelais l',,idole des jeunes“.*¹⁵
- složkou předložkové skupiny, která je buď nepřímým předmětem slovesa: *Il ressemble à son père.* nebo příslovečným určením: *Dans tous les cas de figure, il faut renoncer à ce projet* anebo rozvíjejícím členem podstatného jména:

¹² RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004.

¹³ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 147

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž

L'impôt sur les grandes fortunes rapporte moins que prévu. či přídavného jména: *La fille est digne de la mère.*¹⁶

- volným a nepovinným členem, který je umístěn za jinou jmennou skupinou: *Le pilote, un vétéran de la deuxième guerre mondiale, a été légèrement blessé.*¹⁷

1.2.2 Rozdělení jmenné skupiny

Jmennou skupinu můžeme rozdělit do dvou forem a to jako jmennou skupinu minimální či jmennou skupinu rozšířenou.

1.2.2.1 Jmenná skupina minimální

Ve své minimální formě je tvořena pouze určovatelem a podstatným jménem.

les dernières déclarations du ministre que j'ai lues dans la presse → *les déclarations*¹⁸

Tyto dvě uvedené složky tvoří spolu nedílné spojení a zároveň jsou jedna na druhé vzájemně závislé.

Pokud dané podstatné jméno dává celé jmenné skupině pojmovou podstatu a kategoriální statut poté určovatel:

-je nositelem označení rodu i čísla podstatného jména. A právě díky těmto gramatickým kategoriím je možné odlišit některá homonyma.

*le mousse/ la mousse - le mort/ la mort*¹⁹

-aktualizuje jméno v obecné rovině (např. *livre*²⁰) k tomu, co jmenná skupina označuje v diskurzu za pomoci lexikálních výrazů

*un/ le/ ce/ cinq/ plusieurs/ quelques...livre(s)*²¹

-převádí jiné slovní druhy na podstatná jména

*un dur, le prêt à porter, un sans faute*²²

¹⁶ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 147

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 148

¹⁹ Tamtéž

²⁰ Tamtéž

²¹ Tamtéž

1.2.2.2 Jmenná skupina rozšířená

Druhou formou je jmenná skupina rozšířená, která navíc ještě k minimální skupině připojuje další modifikátory podstatných jmen. Těmito modifikátory mohou být především kvalifikační adjektiva, předložkové skupiny rozvíjející podstatné jméno či vedlejší věty vztahné, které rozvíjejí minimální řídicí výraz. V některých případech jimi mohou být také vedlejší věty předmětné, které jsou zkrácené do infinitivní formy a za podmínky, že rozvíjí obsah určitých abstraktních jmen. Tato stručná a všeobecná definice musí však být ještě upravena. Již zmíněná definice musí být zúžena a to zejména proto, že mnoho vlastních jmen není doprovázeno určovatelem, ale i dokonce některá jména obecná jsou v přesně stanovených podmínkách použita bez determinantu. Naopak ale musíme tuto definici rozšířit o zájmena, infinitivní vazby, vedlejší věty předmětné. Tyto jednoduché či složené jednotky fungují ve skutečnosti jako jmenná skupina.

Mezi nejdůležitější modifikátory podstatného jména se řadí přívlastkové přídavné jméno, předložková skupina rozvíjející jméno, vedlejší věta vztahná a vedlejší věta obsahová. Jedná se o nepovinné složky, které jsou seskupené kolem jména podle daného řádu.

Různé typy modifikátorů jsou do určité míry kumulovatelné. Kombinace slov jsou řízeny striktním pořádkem postavení. Velká část francouzských adjektiv je umístěna za podstatné jméno. Pouze některá adjektiva mohou být postavena před podstatným jménem, ač v některých případech dojde ke změně smyslu adjektiv. O této problematice je blíže pojednáno v pozdější části této kvalifikační práce. Pořadí ostatních různorodých modifikátorů stojících za jménem je určeno následujícím řádem:

[přívlastkové přídavné jméno]+[rozvíjející člen jména]+[vedlejší věta vztahná]

=

le panache [blanc] [d'Henri IV] [dont parlent tous les livres d'histoire]

le panache [d'Henri IV] [blanc] [dont parlent tous les livres d'histoire]

*le panache [dont parlent tous les livres d'histoire] [blanc] [d'Henri IV]*²³

²² RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadrigue, 2004, str. 148

²³ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadrigue, 2004, str. 149.

1.3 Přívlastkové přídavné jméno

Ze všech již výše zmíněných modifikátorů je přídavné jméno v pozici přívlastku tím modifikátorem, který se objevuje nejbližěji k podstatnému jménu. Tento přívlastek je obvykle připojen ke jménu přímo bez jakékoliv připojovací částice. Jak ukazují následující příklady, přívlastkové přídavné jméno nemůže být od substantiva odděleno žádným jiným neshodným přívlastkem ani vedlejší větou, aniž by byl pozměněn smysl výpovědi.

la réponse négative de Pierre - la réponse de Pierre négative

le livre sulfureux dont tout le monde parle - le livre dont tout le monde parle sulfureux²⁴

Toto pravidlo není platné za podmínky, že další modifikátor spojený se jménem vytvoří ustálené slovní spojení (*un match de tennis interminable²⁵*) nebo jméno složené z více slovních druhů (*le briquet qui tue de James Bond²⁶*).

Přívlastkové přídavné jméno vyjadřuje zejména sekundární predikaci, přičemž se nejedná o hlavní složku věty. Takovýto přívlastek může být vypuštěn, aniž by věta ztratila svou strukturu věty nebo se stala nesrozumitelnou.

1.3.1 Druhy přívlastkových přídavných jmen

Dříve byla přívlastková přídavná jména a přídavná jména kvalifikační od sebe oddělována. V současné francouzštině existují 2 skupiny přívlastkových přídavných jmen.

V prvním případě můžeme mezi přívlastkovými přídavnými jmény najít ta, která mohou být jmenným přísudkem.

J'ai acheté une table ovale. - La table est ovale.²⁷

Ze sémantického hlediska mohou být přívlastkem stálým, který vyjadřuje trvalé vlastnosti zejména osob a věcí.

la lune blanche²⁸

²⁴ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 180

²⁵ Tamtéž

²⁶ Tamtéž

²⁷ GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008, str. 405

²⁸ Tamtéž

Dalším druhem je přívlastek označovaný jako „*l'epithète de caractère*“²⁹, který označuje vlastnosti rozlišovací a čistě individuální.

*le sage Nestor*³⁰

A v poslední řadě se jedná o přívlastek nazývaný ve francouzském jazyce jako „*l'epithète de circonstance*“³¹, který udává vlastnosti, ať už jsou současné či přechodné.

*un pavement humide*³²

Tato adjektiva, jak vyplývá z předchozích sdělení, vyjadřují vlastnosti a stavy věcí, které konkretizují. Jedná se o barvy, vlastnosti konkrétní i abstraktní, velikosti či tvary. Tento typ přídavných jmen je obecně stupňovatelný.

Druhá skupina obsahuje přívlastky, které se jmenným přísudkem nekorespondují. Jedná se jak o „*epithète par transfert*“ tak i o „*epithète de relation*“³³.

*le tapage nocturne, malade imaginaire*³⁴

Tato skupina adjektiv je odvozena od jména a vyjadřuje vztah, který je právě mezi odvozeným jménem a jménem, ke kterému je připojen. Ze své podstaty nemohou být tato přídavná jména stupňovatelná a stojí hned za jménem, které upravují. Z tohoto důvodu nemohou být nikdy v antepozici vzhledem ke jménu.

Je potřeba také rozlišovat přívlastek volný a těsný. Přívlastek těsný je úzce spojen se jménem a vyjadřuje jeho stálé vlastnosti. Kdežto přívlastek volný je od podstatného jména oddělen pauzou a popisuje vlastnosti nahodilé.

1.3.2 Shoda přívlastkového přídavného jména

Z předchozích kapitol je zřejmé, že i přívlastkové přídavné jméno se shoduje s podstatným jménem v rodě a v čísle. Existují čtyři situace, kdy se tomu tak děje. Přívlastkové přídavné jméno se může vázat pouze k jednomu jménu, k více jménům či k zájmenu. Ke shodě dochází i za podmínky, kdy se více přídavných jmen přívlastkových vztahuje k jednomu jménu, které je v množném čísle.

²⁹ Nebyl nalezen vhodný a odpovídající český ekvivalent, proto bylo ponecháno francouzské označení.

³⁰ GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008, str. 405

³¹ Nebyl nalezen vhodný a odpovídající český ekvivalent, proto bylo ponecháno francouzské označení.

³² GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008, str. 405

³³ Nebyl nalezen vhodný a odpovídající český ekvivalent, proto bylo ponecháno francouzské označení.

³⁴ GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008, str. 406

1) Pokud se přídavné přívlastkové jméno vztahuje pouze k jednomu podstatnému jménu, poté se řídí číslem a rodem daného jména.

*un acte courageux/des initiatives courageuses*³⁵

Toto všeobecné pravidlo se samozřejmě nedá uplatnit na všechny příklady i zde tudíž najdeme výjimky.

2) Jak již bylo výše zmíněno, přídavné přívlastkové jméno má možnost vztahovat se také k více jménům.

Pokud jsou daná podstatná jména v množném čísle, přídavné jméno je v množném čísle také.

*des livres et des cahiers verts*³⁶

V případě, že jména jsou v čísle jednotném, přídavné jméno se ale používá v čísle množném.

*une chemise et un pantalon verts*³⁷

Najdeme i příklady, kdy se přídavné jméno vztahuje pouze k nejbližšímu podstatnému jménu.

*un départ et un accident troublant*³⁸

Co se týká rodu, rod přídavného jména je totožný s rodem podstatných jmen, pouze pokud daná jména mají stejný rod.

*les littératures et civilisations européennes*³⁹

Ovšem pokud mají jména různé rody, přídavné jméno se obecně klade v množném čísle mužského rodu.

Les monnaies danois

*Les noms et les couleurs évoqués*⁴⁰

3) Další případ shody tvoří adjektiva, která jsou přívlastkem zájmeně.

4) A v posledním případě se jedná o situaci, kdy se více přívlastkových přídavných jmen shoduje s jedním podstatným jménem v množném čísle. Přídavná jména jsou v jednotném čísle, pouze pokud se každé z nich samostatně vztahuje k jedné z různých retencí daného jména.

³⁵ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 184

³⁶ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 184

³⁷ Tamtéž

³⁸ Tamtéž

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

Les monnaies danoise et italienne seront dévaluées - Bude znehodnocena pouze jedna dánská a jedna italská měna. X *Les étudiants danoises et allemandes ont été logées dans la même bâtiment* - Ve stejné budově bylo ubytováno více než jedna dánská a jedna italská studentka.⁴¹

⁴¹ RIEGEL Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 185

1.4 Postavení přívlastkového přídavného jména ve jmenném syntagmatu

Ve francouzském jazyce neexistuje pevné pravidlo, podle kterého by se postavení přívlastkových přídavných jmen řídilo. Přívlastková přídavná jména mohou stát před či za podstatným jménem, ke kterému se vztahují. Všeobecně jsou však přívlastková přídavná jména umístěna právě za dané podstatné jméno. Některá adjektiva mohou být umístěna jak před jméno tak i za něj. Na postavení přívlastkových přídavných jmen má vliv nejen historický vývoj jazyka, ale také různé faktory omezující jejich postavení.

Vývoj postavení těchto adjektiv ve francouzštině trvá již po několik století. První, kdo se postavením přídavných jmen zabýval, byl v roce 1530 John Palsgrave. Od této doby až do současnosti tomuto tématu nepřestávají lingvisté věnovat energii, úsilí a značnou snahu. O tomto problému bylo sepsáno více než 7000 stran ve francouzských gramatikách. Během následujícího tisíciletí se gramatika francouzštiny a tudíž i postavení přídavných jmen velmi mění. V díle *Píseň o Rolandovi* až 70% adjektiv předcházelo podstatnému jménu. Jednalo se především o přídavná jména primární, z nichž je mnoho v současné době velmi často používaných. Toto postavení se do značné míry zachovalo do současnosti a některá adjektiva nadále stojí v antepozici. 13. a 14. století přineslo výraznou změnu v postavení adjektiv a preferovalo zcela opačné postavení, kde většina přídavných jmen byla v postpozici. Týkalo se to zvláště přídavných jmen vědeckých. Tato tendence měla za následek i postpozici přídavných jmen určovacích. Preference antepozice opět pokračovala až během francouzské renesance. Svého vrcholu dosáhla preference postpozice v období osvícenství. V době romantismu se postavení přívlastkových přídavných jmen měnilo dle stylistického záměru spisovatele. V průběhu staletí se pravidla pro postavení přívlastkových přídavných jmen dodržovala s větší či menší přesností.⁴²

Na základě statistických údajů se ukazuje, že v mluveném projevu současného francouzského jazyka pouze jedno ze tří francouzských přídavných jmen stojí před jménem. V literárních textech je tomu tak pouze u jednoho ze dvou adjektiv. Ve vědeckých textech je postavení v antepozici zastoupeno pouze jedním z deseti

⁴² GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 85

přídavných jmen. Antepozice hrála důležitou roli ve starší francouzštině. V současné době se v 96 % většina nejběžněji používaných adjektiv objevuje právě v této pozici. Mezi tato adjektiva řadíme například: *grand, petit, bon, jeune*⁴³. Nyní je všeobecná tendence postavení přídavného jména za jméno podstatné. Antepozice přívlastkového přídavného jména je řízena spojením faktorů, které ji mohou buď posílit či naopak. Jedná se o faktory kategoriální (protiklad adjektiv vztažných a kvalifikačních), rytmické (rozsah jména a adjektiva či adjektivní skupiny), sémantické (typ charakteristiky způsobené adjektivy), diachronické (přežití, hlavně v ustrnulých obrazech, při zachování starého použití, kde dominuje postavení před jménem: *fieffé menteur, légitime défense, (avoir) une piètre opinion a další*)⁴⁴.

Podstatné jméno a přídavné jméno spolu vytváří označení, ve kterém je podstatné jméno označovaným členem a tvoří základ označení. Kdežto přídavné jméno je nositelem daného označení.

V současné francouzštině může tedy přídavné jméno přívlastkové stát za určovaným podstatným jménem, poté se jedná o postdeterminaci, tedy pořadí základ - určovatel. Přívlastkové adjektivum může být ale také umístěné před dané podstatné jméno, v tom případě se jedná o predeterminaci a pořadí vypadá následovně: určovatel - základ. Mnoho adjektiv ale může stát jak před podstatným jménem tak také i za ním.

1.4.1 Faktory ovlivňující postavení přívlastkového přídavného jména

Jak již bylo zmíněno, pozice přívlastkového přídavného jména je ovlivněna několika různými faktory. Pro potřeby své práce jsem tyto faktory rozdělila do čtyř skupin. Jedná se o sémantické, syntaktické, morfologické a rytmické faktory.

1.4.1.1 Faktory rytmické

Současná francouzština má tendenci slova přednostně třídit dle jejich volumetrických mas ze skupin krátkých do skupin dlouhých. Tuto hypotézu podporoval

⁴³ GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008, str. 408

⁴⁴ RIEGEL Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 181

i M. Glatigny⁴⁵. Přídavná jména krátká jsou obvykle postavena před podstatná jména dlouhá. Zatímco adjektiva delší jsou častěji umístěna za podstatné jméno krátké. Tedy jednoslabičné přídavné jméno stojí před podstatným jménem víceslabičným a opačně.

*de faux policiers / un cas curieux*⁴⁶

V případě, že je jednoslabičné adjektivum i podstatné jméno, poté ve většině případů je adjektivum postaveno za jméno.

*la vie chère*⁴⁷

Do přední části jmenné skupiny se všeobecně klade ten nejkratší člen.

*les grands palétuviers / un acte extraordinaire*⁴⁸

V dnešní běžné konverzaci si přívlastková adjektiva v postpozici uchovávají svůj přízvuk, zatímco v antepozici ho ztrácí a chovají se jako prefixy.

Tento faktor byl sice několikrát potvrzen, ale dodnes není zcela jasné, který vliv na postavení adjektiv je důležitější, zdali ten historický nebo vliv frekvence. Navíc mnoho adjektiv patřících do starého fondu jazyka se nyní velmi často používá a vyskytuje.

1.4.1.2 Morfologické faktory

Podle některých autorů francouzských gramatik tyto faktory nejsou určující na postavení přívlastkových přídavných jmen. Vliv afixu na postavení přívlastku zkoumali M. Fosgrén⁴⁹ a Wilmet⁵⁰. Ač konstatovali mírný vliv, přesto Fosgrén⁵¹ vyvodil, že tento vliv není nijak důležitý. Nedávný průzkum B. Larssona⁵² jejich závěry potvrdil. Sufix tedy nehraje nijak výraznou roli, jediný vliv, který můžeme připustit je na úrovni délky

⁴⁵ Studie: M. Glatigny (1965,1967) v knize Studie: M. Fosgrén (1978) v knize GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 89

⁴⁶ CHEVALIER, Jean-Claude, BLANCHE-BENVENISTE, Claire, ARRIVÉ, Michel, Peytard, Jen. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1969, str. 205

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ DENIS, Delphine a SANCIER-CHATEAU, Anne. *Grammaire du français*. Paris: Le livre de Poche, 1994, str. 12

⁴⁹ Statistika: M. Fosgrén (1978) v knize GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 88

⁵⁰ Statistika: M. Wilmet (1981,1986) v knize GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 88

⁵¹ Statistika: M. Fosgrén v knize GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 88

⁵² Průzkum: B. Larsson v knize GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 88

slova. I přes tato tvrzení, Ducháček⁵³ ve své knize *Grammaire complète de la langue française* uvedl, že adjektiva zakončená na *-able, -ible, -if, -il, -ic, -al, -el, -ule* stojí v postpozici.

*le jardin public, une femme aimable, la loi naturelle*⁵⁴

Všechny statistiky ukazují, že všeobecná tendence je postpozice adjektiv nenominálních a neverbálních.

1.4.1.3 Faktory syntaktické

Ve významné studii M. Fosgrén⁵⁵ zkoumá velké množství syntaktických konstrukcí a jejich vliv na postavení přídavných jmen. Pokud bychom spočítali všechny možné kombinace, stejně jako B. Larsson⁵⁶, dojdeme k číslu 3496 případů.

V této práci se budu zabývat pouze těmi nejběžnějšími a těmi případy, z kterých plynou zajímavé výsledky.

Pokud je jmenné syntagma uvozeno neurčitým členem (*un*⁵⁷) nebo jiným neurčitým determinantem, existuje pouze jediná funkce, která upřednostňuje antepozici. V necelých 40 % se jedná o funkci podmětu. Další funkce jmenného přísudku nebo předmětu mají spíše opačný efekt. Pro jmenné syntagma uvedené neurčitým členem M. Fosgrén⁵⁸ často poznamenává, že antepozice je důsledkem sémantických omezení. Člen určitý *le*⁵⁹ či další určité determinanty ve většině konstrukcí upřednostňují antepozici (37 %). Mírně vyšší číslo je vysvětlováno tím, že v určitých syntagmatech jsou adjektiva anaforickým přívlastkem. Tento vliv je postupně snižován. To co naopak velmi napomáhá postpozici je přítomnost základních číslovek a záporu *ne...pas*⁶⁰.

Pokud přívlastek tvoří uzal dané jmenné skupiny, je téměř vždy v postpozici, stejně tak jako v následujících případech:

-přívlastek doprovázený příslovcem: *un cheval remarquablement vigoureux*.

⁵³ DUCHÁČEK, Otto. *Grammaire complète de la langue française*. Praha: SPN, 1955.

⁵⁴ DUCHÁČEK, Otto. *Grammaire complète de la langue française*. Praha: SPN, 1955, str. 318

⁵⁵ Studie: M. Fosgrén (1978) v knize GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 88

⁵⁶ Studie B. Larsson v knize GOES, Jan. *L'adjectif. Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str.89

⁵⁷ GOES, Jan. *L'adjectif. Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 89

⁵⁸ Studie: M. Fosgrén v knize GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 89

⁵⁹ GOES, Jan. *L'adjectif. Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 89

⁶⁰ GOES, Jan. *L'adjectif. Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999, str. 89

Pokud však před přívlastkem je nějaký prefix či příslovečný prefix intenzity, může stát před podstatným jménem, pokud to tak sémantické a rytmické faktory vyžadují.

un beau bébé - un très beau bébé

-přívlastek doprovázený předložkovou vazbou: *des sonorités identiques à celles de la veille*

- přívlastkové přídavné jméno v komparativu, které má jako další rozvíjející člen přídavné jméno: *Nous avons fait un travail aussi long que difficile.*

V relativním superlativu je postavení řízeno pouze rytmickými a sémantickými faktory.

le jour le plus long - le plus gros dictionnaire

Pokud určené podstatné jméno je nadále určeno ještě rozvíjejícím větným členem, poté přívlastkové přídavné jméno může stát před podstatným jménem.

Un agréable style de romancier

Může ovšem také stát až za daným rozvíjejícím větným členem, pokud zde není riziko dvojsmyslnosti.

un capitaine d'infanterie sympathique

Také může být přívlastkové přídavné jméno vloženo mezi podstatné jméno a jeho rozvíjející člen.

les étudiants noirs de Paris⁶¹

1.4.1.4 Faktory sémantické

Na dvojici vypadající jako homonyma (*grand homme/homme grand⁶²*) si můžeme ukázat, že logické a sémantické fungování adjektiv stojících před podstatným jménem se často velmi odlišuje od přídavných jmen stojících za jménem. Pro pochopení sémantických principů někteří lingvisté navrhuji následující vysvětlení.

V postpozici, tedy v postavení vpravo od podstatného jména jsou umístěna ta adjektiva, která dovolují identifikovat to, o čem mluvíme. Převážně se jedná o adjektiva vyjadřující vztah, označující barvu, tvar. Přídavné jméno přináší svoji hodnotu klasifikace.

⁶¹ vše z CHEVALIER, Jean-Claude, BLANCHE-BENVENISTE, Claire, ARRIVÉ, Michel a PEYTARD, Jen. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1969, str. 205.

⁶² DENIS, Delphine a SANCER-CHATEAU, Anne. *Grammaire du français*. Paris: Le livre de Poche, 1994, str. 12

*un fumeur grand=ten, kdo je kuřák a ten, kdo je velký*⁶³

Ve výše uvedeném příkladě jsou vytvořeny a následně spojeny dvě autonomní třídy (kuřáci a velcí). V tomto případě se adjektiva chovají jako lexémy. V postpozici vzhledem ke jménu jsou také participia a adjektiva verbální.

*un élève doué/ une odeur repoussante*⁶⁴

Naopak adjektiva postavená před jménem se chovají jako morfémy a určují lexikální smysl substantiv. Smysl těchto přídavných jmen je snadno kombinovatelný se smyslem substantiv. Nejčastěji jde o adjektiva běžná, která velmi často označují velikost, krásu věci a další podobné vlastnosti: *petit, nouveau, bon, gros, vrai, vieux, grand, haut, mauvais, dernier, meilleur, nombreux, multiple, futile*⁶⁵.

Některá přídavná jména mají v antepozici a v postpozici odlišný význam. Ta, stojící před jménem se s ním kombinují, kdežto adjektiva stojící za jménem si uchovávají svoji sémantickou individualitu. Zvolila jsem seznam následujících adjektiv, tak jak je uveden v *Bon usage*⁶⁶:

- un ancien moulin* (= bývalý mlýn) *x un moulin ancien* (= starobylý mlýn)
- un brave homme* (= hodný člověk) *x un homme brave* (= odvážný člověk)
- un certain mépris* (= nějaké opovržení) *x un mépris certain* (= jisté opovržení)
- ma chère voiture* (= mé milované auto) *x ma voiture chère* (= mé drahé /cenově/ auto)
- un chic type* (= elegantní typ) *x un type chic* (= šikovný typ)
- une curieuse femme* (= zvláštní žena) *x une femme curieuse* (= zvědavá žena)
- un fichu recipient* (= blbá nádoba) *x un recipient fichu* (= zničená nádoba)
- un grand homme* (= slavný člověk) *x un homme grand* (= velký člověk)
- une grosse femme* (= tlustá žena) *x une femme grosse* (= těhotná žena)
- un jeune homme* (= mladý člověk) *x un homme jeune* (= nový chlapec)
- le même jour* (= stejný den) *x le jour même* (= právě ten den)
- une noble femme* (= ušlechtilá žena) *x une femme noble* (= vzácná žena)

⁶³ DENIS, Delphine a SANCIER-CHATEAU, Anne. *Grammaire du français*. Paris: Le livre de Poche, 1994, str. 12

⁶⁴ CHEVALIER, Jean-Claude, BLANCHE-BENVENISTE, Claire, ARRIVÉ, Michel a PEYTARD, Jen. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1969, str. 206.

⁶⁵ CHEVALIER, Jean-Claude, BLANCHE-BENVENISTE, Claire, ARRIVÉ, Michel a PEYTARD, Jen. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1969, str. 206

⁶⁶ GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008, str. 412

- un pauvre homme* (= ubohý člověk) x *un homme pauvre* (= chudý člověk)
- son propre linge* (= jeho vlastní prádlo) x *son linge propre* (= jeho čisté prádlo)
- une pure illusion* (= holá iluze) x *une eau pure* (= čistá voda)
- une sacré culot* (= zatracené štěstí) x *un devoir sacré* (= posvátný úkol)
- un sale caractère* (= nepěkná povaha) x *du linge sale* (= špinavé prádlo)
- une seule femme* (= jediná žena) x *une femme seule* (= osamělá žena)
- un simple soldat* (= řadový voják) x *un soldat simple* (= pouhý voják)
- un triste personnage* (= člověk hodný opovržení) x *un personnage triste*
(= zarmoucená osoba)
- un vrai système* (= pravý systém) x *un système vrai* (= pravdivý systém)
- une verte réprimande* (= ostrá výtka) x *un fruit verte* (= zelené ovoce)⁶⁷

1.4.2 Pozice přídavných jmen přívlastkových

Ve francouzštině neexistuje žádné konkrétní pravidlo pro postavení přívlastkových přídavných jmen. Velké množství z nich má fixní postavení, existují ale i přívlastková adjektiva, která mají postavení proměnné.

1.4.2.1 Adjektiva mající stálé postavení

a) Přídavná jména přívlastková stojící v postpozici

Tato přídavná jména stojí vpravo od jména. Přináší o podstatném jméně nové, ale existující informace a objektivně vyjadřují jejich vlastnosti.

Jedná se o:

-adjektiva klasifikační a relační

*une table ronde, une réaction chimique, une étoile polaire*⁶⁸

-adjektiva následována dalším rozvíjejícím členem

*des amis désireux de venir*⁶⁹

-adjektiva kvalifikační označující barvu nebo tvar

⁶⁷ Český překlad byl vypracován pomocí slovníků.

⁶⁸ DENIS, Delphine a SANCIER-CHATEAU, Anne. Grammaire du *français*. Paris: Le livre de Poche, 1994, str. 11

⁶⁹ Tamtéž

*un gris costume, un ovale ballon, un pointu crayon*⁷⁰

-adjektiva (dokonce i ta krátká a tedy často stojící v antepozici), která jsou předcházena příslovci jako: *si, tout, très, trop*

*un développement extrêmement long*⁷¹

-minulá přičestí a velká část přídavných jmen slovesných

*une adresse inconnue*⁷²

-přídavná jména vyjadřující příjmení

Alexandre le Grand

-přídavná jména nahrazující vedlejší větu

*Je n'aime pas le Victor Hugo épique*⁷³

-adjektiva vyjadřující spojitost s:

-národnostními či geografickými jevy

la nation française, la zone tropicale

-náboženstvím

la morale chrétienne

-vědou a technikou

l'acide sulfurique

-administrativou a politikou

une circulaire ministérielle, le parti socialiste

-uměním

*un texte poétique*⁷⁴

b) Adjektiva stojící v antepozici

Jedná se o opačné pořadí, tedy nejprve přídavné jméno a poté následuje podstatné jméno. Adjektivum přináší přesnější informaci, která je chápána spíše ze subjektivního pohledu vypravěče. Je to případ jen některých adjektiv, všeobecně těch krátkých, velmi častých a těch, která mohou být adjektivy kvalifikačními, pokud jsou

⁷⁰ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 181

⁷¹ Tamtéž

⁷² RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadriga, 2004, str. 182

⁷³ vše z DUCHÁČEK, Otto. *Grammaire complète de la langue française*. Praha: SPN, 1955, str. 318

⁷⁴ vše z MAUGER, G. *Grammaire pratique du français d'aujourd'hui: langue parlée, langue écrite*. Paris: Librairie Hachette, 1968, str. 46

postavena za podstatné jméno, ale v antepozici ztrácí svůj původní význam pro to, aby byly zdůrazněny gramatické souvislosti kvantifikace a determinace.

*un petit appétit (= peu d'appétit) / un homme petit*⁷⁵

Také ztrácí svůj původní význam pro to, aby vytvořily s podstatným jménem ustálenou skupinu. Ustálením označují velmi často stupeň. Toto vytváří dvojice zdánlivě homonymní, o kterých poté tak slovník i pojednává.

*un grand homme, une petite fille, un gros mangeur*⁷⁶

Dále se jedná o:

-adjektiva, která nepřináší o jménu žádnou novou představu či myšlenku

un riche banquier

-adjektiva mající přenesený význam

une faible somme, une forte émotion, une riche moisson

-přídavná jména mající odhadový nebo citový význam

le bleu ciel d'Italie, Voilà un admirable tableau!

-přídavná jména označující vlastní jména

Le sage Socrate, La vertueuse Marie.

-přídavná jména užívaná při podpisu

Ton obéissant fils

-některá přičestí mající funkci adjektiva

*la prétendue maladie*⁷⁷

-adjektiva citově zbarvená

*un énorme avantage*⁷⁸

1.4.2.2 Adjektiva mající proměnné postavení

Adjektiva mající proměnné postavení se rozdělují do dvou kategorií, podle toho jak rozdíl v příznakovém smyslu je nebo není spojen s těmito dvěma pozicemi.

a) adjektiva měnící svůj smysl

V postpozici vzhledem ke jménu přímo charakterizují referenta jmenné skupiny.

⁷⁵ DENIS, Delphine a SANCIER-CHATEAU, Anne. *Grammaire du français*. Paris: Le livre de Poche, 1994, str. 11

⁷⁶ Tamtéž

⁷⁷ vše z DUCHÁČEK, Otto. *Grammaire complète de la langue française*. Praha: SPN, 1955, str. 318

⁷⁸ HENDRICH, Josef, RADINA, Otomar a TLÁSKAL, Jaromír. *Francouzská mluvnice*. Praha: SPN, 1992, str.170

un chasseur rude

Uvedená vlastnost nespojená se statusem jména mu může být přidělena jako doplněk.

un chasseur qui est rude

Je také denotována jménem vlastnosti.

la rudesse du chasseur

V antepozici ke jménu mění adjektiva přímo pojmový obsah podstatného jména, ke kterému se vztahují proto, aby mu přidělila komplexní vlastnost. Fungují často jako intenzifikátory pojmu označovaného jménem.

Un rude chasseur = tvrdý bojovník, un gros mangeur = člověk, který velmi jí

Oba tyto příklady odkazují na vyšší stupeň vlastnosti typicky spojené s významem slova „*chasseur a mangeur*“. Ostatně adjektiva v antepozici omezují vztah denominace mezi jménem a jeho referentem.

*dans un ancien boxeur, mon futur gendre*⁷⁹

Různorodost dopadu adjektiv na význam jména je původně v opačném sémantickém postavení, jak je zmíněno výše.

b) adjektiva mění své postavení bez výrazné změny smyslu

V běžných situacích se kladou přídavná jména za jméno podstatné, pokud tedy neplatí jiné pravidlo. Znamená to, že vyjadřují pouze jejich popisný význam.

*atroce, merveillex, admirable*⁸⁰

Antepozice se používá zejména v publicistickém stylu.

1.4.2.3 Postavení přívlastku několikanásobného

Pokud je podstatné jméno určeno více přívlastkovými přídavnými jmény, mohou nastat následující dva případy:

1) Pokud přídavná jména stojí vedle sebe (mezi nimi nebo z každé strany substantiva) bez větší vokální pauzy, objevují se tři typy spojení:

- dvě přídavná jména stojí vedle sebe před jménem podstatným - první adjektivum označuje skupinu tvořenou podstatným jménem a druhým adjektivem

Ce pauvre cher homme

⁷⁹vše z RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadrigé, 2004, str. 182

⁸⁰ RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadrigé, 2004, str. 183

- dvě adjektiva stojí vedle sebe za podstatným jménem - druhé adjektivum má rozlišovací hodnotu, která se vztahuje ke jmenné skupině tvořené podstatným jménem a prvním adjektivem

la guerre civile espagnole

- dvě adjektiva stejné úrovně stojící na obou stranách podstatného jména - každé z těchto adjektiv označuje svým způsobem skupinu tvořenou podstatným jménem a dalším adjektivem

un grand geste las

Tyto tři typy představeného spojování nepokládají obě dvě adjektiva vzhledem k podstatnému jménu na stejnou úroveň.

b) Pokud jsou přídavná jména souřadná nebo oddělená větší pauzou (v písemném projevu čárkou), stojí vzhledem k podstatnému jménu na stejné úrovni a jejich počet je teoreticky limitován pouze potřebou uživatele. Postavení všech adjektiv před nebo za podstatným jménem je řízeno výše uvedenými faktory. Nicméně faktor rytmický je velmi proměnlivý. Zejména proto, že ve spojení můžeme najít sérii dvou až tří adjektiv stojících na stejné úrovni s vokální pauzou nebo adjektiv souřadných stojících před jménem.

ce gros, grand, carré général

Častějším případem je postavení těchto sérií za substantivem.

*une blancheur absolue et dure*⁸¹

1.4.2.4 Neobvyklé postavení přívlastkového přídavného jména

Po přečtení libovolného textu či pozorném poslechu běžné konverzace můžeme konstatovat, že použití, které zde bylo popsáno, není tak striktně dodržováno. Tyto výjimky jsou většinou vysvětlovány jedním z těchto důvodů:

a) Mnoho početných skupin obsahujících adjektivum a substantivum vytváří ustrnulé výrazy. Jedná se o staré výrazy. Některé z nich se staly slovy složenými.

vif-argent, chauve-souris

⁸¹vše z CHEVALIER, Jean-Claude, BLANCHE-BENVENISTE, Claire, ARRIVÉ, Michel a PEYTARD, Jen. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1969, str. 206

Některá další spojení adjektivum+substantivum si uchovávají svůj status, ale v kontextu jasně určeném se již nepoužívají.

*faire la sourde oreille*⁸²

b) Neobvyklé postavení přívlastkových přídavných jmen může být v některých případech ovlivněno autorem samotného textu a jeho stylistickým záměrem.

1.4.2.5 Postavení přídavného jména vzhledem k determinantu

a) pokud stojí přídavné jméno před podstatným jménem

-přídavné jméno je postaveno až za determinantem

deux belles voitures, mon nouveau manteau

-výjimkou jsou adjektiva feu a défunt, která mohou stát jak za, tak i před determinantem

feu le roix x le feu roi

b) pokud jmenné syntagma obsahuje dvojí determinaci

-pokud je druhý determinant číselný, přídavné jméno stojí obvykle za číslovkou

*les trois grandes maisons*⁸³

⁸² vše z CHEVALIER, Jean-Claude, BLANCHE-BENVENISTE, Claire, ARRIVÉ, Michel a PEYTARD, Jen. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1969, str. 206

⁸³ vše z GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 1991, str. 406

2. PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části jsem se věnovala popisu přídavných jmen, jejich postavení ve jmenné skupině a faktorům ovlivňujících toto postavení.

Nyní, tedy v části praktické bude mým cílem ověřit tyto faktory a rozebrat postavení konkrétních adjektiv. K realizaci této části bude použito korpusového nástroje.

Jazykový korpus je rozsáhlý soubor autentických textů (psaných nebo mluvených) převedený do elektronické podoby v jednotném formátu tak, aby v něm bylo možné jednoduše vyhledávat jazykové jevy, zejména slova a slovní spojení. Korpus zobrazuje jazykové jevy v jejich přirozeném kontextu a umožňuje tak vytvářet na reálných datech podložený jazykový výzkum v rozsahu, který byl dříve nemyslitelný. Hlavní předností korpusu je vedle užití přirozeného jazykového materiálu i schopnost vypovídat o frekvenci (četnosti) jevů a jejich typickém úzu, což je informace jen pomocí badatelovy intuice nezjistitelná.⁸⁴

Pro účely této práce jsme využila aplikace KonText. Při výběru konkrétního jazykového korpusu jsem zvolila InterCorp v aktuální, tedy sedmé verzi. Jedná se o paralelní synchronní korpus, který vznikl na základě spolupráce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Ústavu Českého národního korpusu. Tento korpus obsahuje nejen beletristické texty, ale také publicistické články a zpravodajství z webových stránek, právní texty Evropské unie, zápisy z jednání Evropského Parlamentu z let 2007–2011 a filmové titulky.⁸⁵

Pracovala jsem se všemi typy textů, které mi byly nabídnuty korpusem, a za jazyk originálu jsem zvolila francouzštinu. K vyhledávání dané pozice přídavného jména jsem použila CQL dotazy v různých podobách. Pro postpozici měl dotaz podobu [tag="NOM"][lemma="adjektivum"], pro antepozici pak vypadal dotaz následovně: [lemma="adjektivum"][tag="NOM"]. Namísto slova adjektivum jsem vždy doplnila konkrétní přídavné jméno, které poté bylo vyhledáno ve všech jeho tvarech. Těmito vzorci měla být vyhledána všechna jmenná syntagmata. Ovšem v některých případech

⁸⁴ <http://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:korpus>

⁸⁵ Tamtéž

byly najity i nesprávné výsledky, které jsem následně odstranila. Jsem si také vědoma, že vygenerované příklady nemusí díky zadání tohoto vzorce obsahovat všechny příklady výskytu daného přídavného jména ve jmenném syntagmatu. Přesto si myslím, že vygenerované výsledky jsou relevantní a dostačující pro potřeby této bakalářské práce.

K vypracování praktické části jsem cíleně zvolila seznam následujících pěti přídavných jmen: *cher*, *sacré*, *pauvre*, *sale* a *grand*. Tento seznam je dle mého názoru rozmanitý, obsahuje jak adjektiva jednoslabičná tak i víceslabičná, adjektiva velmi častá ale i méně často používaná, adjektiva měnící svůj význam v různých postaveních.

Vygenerované příklady jednotlivých přídavných jmen se pokusím rozebrat, nalézt znaky, které jsou pro ně typické. Dalším mým cílem bude alespoň zčásti ověřit výše uvedené faktory mající vliv na postavení přídavných jmen. Ke každému jevu bude uveden typický příklad z jazykového korpusu. Výsledky vlivu jednotlivých faktorů budou shrnuty do tabulek.

Všechny zobrazené příklady jsem si nejprve pečlivě pročetla a jak je uvedeno výše, odstranila chybné výsledky. K snazšímu pochopení významu některých příkladů jsem při generování výsledků použila zobrazení českých překladů. Jako rozhodující jsem v případě těchto adjektiv brala sémantický faktor. Tedy následně jsem pro jednotlivé pozice určila původní a přenesený význam. Právě pro daný význam jsem vyhledala společné znaky a charakteristiky zobrazených příkladů, které jsou i s příklady a vysvětlením, co daný jev znamená, uvedeny u každého adjektiva. Výjimky v daných pozicích a významech jsou taktéž vyjmenovány v následujícím textu a u nich jsem se snažila určit faktory, které toto postavení ovlivnily. V případě některých adjektiv byly po mé analýze zobrazených výsledků zjištěny další souvislosti s jednotlivými pozicemi přívlastkových přídavných jmen.

2.1 Přídavné jméno *CHER*

Prvním adjektivem, které bude v praktické části rozebráno je francouzské přídavné jméno *cher*. Z celkového počtu 745 výskytů tohoto přídavného jména *cher* se jich více než polovina vyskytovala právě ve jmenném syntagmatu.

Po zadání CQL dotazu pro postpozici adjektiva *cher*, tedy `[tag="NOM"] [lemma="cher"]` bylo zobrazeno 14 výsledků. Avšak v šesti případech byly zobrazeny výsledky, u kterých se nejednalo o jmenné syntagma. Přídavné jméno *cher* bylo v zobrazených výsledcích zejména předcházeno určitým determinantem. Následováno bylo substantivem, šlo tedy o antepozici, avšak korpus vyhodnotil tyto výsledky pro opačné postavení.

Ma chère bonne oie, dit l'âne, j'en suis bien fâché, mais j'ai décidé que vous ne prendriez pas de bain ce matin.

Kdežto v postpozici za pomoci vyhledávání CQL dotazu `[lemma="cher"] [tag="NOM"]` bylo zobrazeno 391 správných výsledků. Dohromady se tedy přídavné jméno *cher* ve všech svých tvarech objevilo ve jmenném syntagmatu v 399 případech. V drtivé většině případů se v rámci jmenného syntagmatu toto přídavné jméno pojilo s podstatnými jmény životnými.

Z výše uvedených čísel je patrné, že mnohem používanější je pro toto adjektivum pozice, kdy předchází podstatnému jménu.

Velmi významně se v případě tohoto adjektiva projevují sémantické faktory. Jeho význam se mění dle jeho postavení vzhledem k podstatnému jménu. Na vzorku vygenerovaných příkladů však není tento jev až tak znatelný, a to dle mého názoru, zejména kvůli malému počtu příkladů v postpozici.

Tabulka č. 1 – Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici

	Původní význam	Přenesený význam
Antepozice	2	389
Postpozice	2	6

Zdroj: vlastní zdroj

Právě v případě postpozice může mít toto přídavné jméno jak původní tak přenesený význam jak je možno vidět z následujících případů. V tomto případě *cher* postavené vpravo od jména ve většině příkladů identifikuje dané substantivum, určuje a přisuzuje mu jeho vlastnosti.

V prvním případě jsou jménu přisuzovány vlastnosti, které vyjadřují cenovou hodnotu určovaného podstatného jména. Toto jsou příklady postavení adjektiva, kdy si francouzské *cher* uchovává svojí sémantickou hodnotu.

*„Je viens de t’acheter une robe **chère** et je pensais avoir mérité ma soirée d’amoureux.“*

V dalších příkladech tohoto postavení má adjektivum přenesený, metaforický význam. Přídavné jméno *cher* poté vyjadřuje zejména naše citové vztahy ke jménu. V pěti z šesti příkladů bylo toto adjektivum spojeno s životným podstatným jménem *être*. Pozice adjektiva ve spojení právě s tímto podstatným jménem je ovlivněna zejména fonetickými důvody.

1) *le cinq de carreau, la rupture avec un **être cher***

2) *C’était comme si je pénétrais un **être cher** si profondément que je parvenais à entrevoir son âme.*

3) *Je vous parlais de l’imagerie conventionnelle de ma famille: cette imagerie voulait que, suite à la mort d’un **être cher**, les proches jeûnassent et maigrissent.*

4) *La plupart des autres angoisses que l’être humain connaîtra plus tard, jusqu’à sa vieillesse: peur de la solitude, peur de la perte d’un **être cher**, peur des étrangers, etc., découleront de cette première stresse.*

5) *Aimer, c’est savourer, au bras d’un **être cher**.*

V jednom případě se jednalo o spojení s neživotným podstatným jménem, tedy o vztah přibližující podstatné jméno. Zde je přídavné jméno ještě nadále rozvíjeno dalším členem.

6) *Il permet également de mener une réflexion ouverte, à la hauteur de la complexité d’Internet, voire d’anticiper ses limites tant techniques qu’éthiques et juridiques les **sujets chers** à l’Union: réduction de la fracture numérique, liberté d’expression sur la toile, diversité culturelle, protection des enfants – j’en citerai quelques autres – l’identification par fréquence radio, l’IRFID, c’est-à-dire in fine la constitution d’un Internet des objets, les risques de saturation des réseaux à l’horizon*

2010-2012, la numérisation, en particulier des biens culturels, les conséquences engendrées pour la protection de la propriété intellectuelle et surtout le développement de l'accès aux TIC des pays moins développés.

Přídavné jméno *cher* je v postpozici dle zobrazených výsledků spojováno v rámci jmenného syntagmatu s krátkými podstatnými jmény. Tento jev je možno vysvětlit i díky historickému vývoji francouzského jazyka.

Adjektivum *cher*, které stojí vlevo od substantiva, tedy v antepozici nepřisuzuje danému podstatnému jménu určující vlastnosti. Jedná se o jeho přenesený význam. Ve více než 90 % se dle výsledků jedná o oslovení a zdvořilostní formulace. Tento jev je dán i faktem, že přibližně 2/3 vyhledávaných textů tvoří zápisy z jednání Evropského parlamentu.

*Monsieur le Président , Monsieur le Commissaire, **chers collègues**, en tant que rapporteur fictif pour avis au sein de la commission ITRE , je veux féliciter le rapporteur Glyn Ford, d'abord pour son ... (texte inaudible) sur deux aspects qui me semblent devoir être mis en exergue.*

Dle zobrazených výsledků je možné určit, že toto přídavné jméno v antepozici je spojováno s delšími podstatnými jmény. Tento fakt může být vysvětlen i výše zmíněnou povahou textů, ve kterých se nejčastěji jmenné syntagma s *cher* vyskytovalo.

***Cher monsieur** , je crois que votre système est foireux, si j'en juge d'après la débilite de vos conclusions.*

Nejčastěji, a to v 232 případech, se jednalo o spojení s podstatným jménem *collègue*.

*Monsieur le Président, **chers collègues**, la proposition que nous examinons aujourd'hui est une réponse à une invitation du Conseil européen de juin dernier.*

Avšak i v případě antepozice se ve dvou případech vyskytly příklady, kdy má toto adjektivum původní význam, tedy vyjadřuje cenovou hodnotu daného podstatného jména. Poté je postavení ovlivněno rytmickými faktory, kdy toto jednoslabičné francouzské adjektivum předchází víceslabičným podstatným jménům. V prvním příkladě je adjektivum ve třetím stupni a tedy rytmické faktory velmi ovlivňují postavení tohoto přídavného jména.

1) *Le Vigan, la propagande, le genre Ferdonnet ... moi, médecin d'usine ... nous n'étions pas très piaffants, ni l'un ni l'autre! ... à notre place, vous auriez fait quoi? ... „fallait pas quitter Paris! qu'est-ce que vous faisiez à Berlin? ...“ très exact! ... rien à y foutre! surtout moi, depuis septembre 14, je suis renseigné! pas dans les livres, par l'expérience ... les meilleures leçons aux plus **chères écoles**, servent à rien, la preuve! ... tout de suite en voyant Zornhof, de loin, je me suis dit, ça y est! t'as été à l'Est, t'as gagné! ... plus blaveux grotesque imbécile que les quarante millions de Français! qui eux au moins savent se retourner! reculer, se sauver, chiasse plein les frocs et se retrouver couverts de gloire, phénos d'honneur! admirez! bouffis de dotations merveilleuses, prébendes indexées, héréditaires, à suffoquer tous les Gothas! ...*

2) *„Cocorico Rideau de fei!“ ... superbazoukas! ... bombes à l'Ouest! ... pétards d'Est! ... tonnerres partout! ... et qui sont que des mous! ... des „retraités“ de naissance ... dès après le biberon, la nourrice un peu langoureuse, **le cher lycée**, le petit ami de coeur, „l'emploi réservé!“ hop! dix douze dépiautements, renfilements de chandails ... c'en est fait! la forte pension Caméléon! gagné! ... pension „indexée“! ... et la Promenade des Anglais! ... un peu de pissotière ... distinction! ... l'Académie! ...*

Tabulka č. 2 – Přenesený význam v postpozici a antepozici

	Přenesený význam	
	Oslovení	Ostatní případy
Antepozice	356	33
Postpozice	0	6

Zdroj: vlastní zdroj

Tabulka č. 3 – Spojení s jednoslabičnými či víceslabičnými substantivy

	Původní význam		Přenesený význam	
	Jednoslabičná substantiva	Víceslabičná substantiva	Jednoslabičná substantiva	Víceslabičná substantiva
Antepozice	0	2	12	374
Postpozice	0	2	0	6

Zdroj: vlastní zdroj

V případě tohoto adjektiva je také možno konstatovat spojitost mezi jeho původním či přeneseným významem a spojením s životnými či neživotnými podstatnými jmény. Pokud bylo *cher* ve svém původním významu, bylo ať už v postpozici či antepozici spojeno s podstatným jménem neživotným. Naopak v případě přeneseného významu bylo zejména spojeno s životnými substantivy.

Tabulka č. 4 – Spojení s životnými či neživotnými substantivy

	Původní význam		Přenesený význam	
	Životná substantiva	Neživotná substantiva	Životná substantiva	Neživotná substantiva
Antepozice	0	2	373	19
Postpozice	0	2	5	1

Zdroj: vlastní zdroj

V rámci spojení adjektiva *cher* a podstatného jména s neurčitým determinantem je z výsledků možno odvodit, že toto spojení má jistý vliv na postavení. Adjektivum poté upřednostňuje postpozici. Ve všech příkladech, kdy k tomuto spojení došlo, bylo francouzské *cher* postaveno vpravo od jména.

Par exemple, on prétend que le six de coeur signifie la réception d'un cadeau; le cinq de carreau, la rupture avec un être cher ; le roi de trèfle, la célébrité; le valet de pique, la trahison d'un ami; l'as de coeur, une période de repos; la dame de trèfle, un coup de chance; le sept de coeur, un mariage. Tous les jeux, y compris ceux qui paraissent les plus simples, recèlent d'antiques sagesses.

V uvedeném příkladě, stejně tak jako v ostatních případech se jednalo o větnou funkci předmětu, ať už přímého či nepřímého. Naopak ve spojení s určitým determinantem, tedy určitým členem, ukazovacím determinantem či přivlastňovacím determinantem, je na základě vygenerovaných výsledků možno konstatovat téměř 100% antepozici.

En présence des Maîtres de cette Faculté, de mes chers condisciples et selon la tradition d'Hippocrate, je promets et je jure d'être fidèle aux lois de l'honneur et de la probité dans l'exercice de la Médecine.

Jedinou výjimkou je příklad přeneseného významu v postpozici, který je uveden v předchozím textu.

V mnoha případech přeneseného významu v antepozici bylo užito i bez členu.

Tabulka č. 5 – Determinanty předcházející jmenné syntagma

	Původní význam			Přenesený význam		
	Určitý	Neurčitý	Nulový	Určitý	Neurčitý	Nulový
Antepozice	2	0	0	144	0	245
Postpozice	0	1	1	1	5	0

Zdroj: vlastní zdroj

Jistou, avšak ne 100% spojitost je také možno pozorovat mezi spojením *cher* v antepozici právě s určitým determinantem a překladem do českého jazyka. V mnoha případech, kdy k tomuto jevu došlo, bylo v překladu podstatné jméno doprovázeno českým ekvivalentem adjektiva *cher* a to zejména přídavnými jmény *drahý* či *milý*. V případě, kdy se jednalo „pouze“ o spojení adjektiva a substantiva, bylo v překladu ve velké míře užito pouze ekvivalentu daného podstatného jména.

Très bien! ... très bien mon cher collègue! ... mais pour l'alimentation? - Výborně! ... skvěle, drahý pane kolego! ... a jak jste na tom s dodávkami jídla?

x

Je vous engage, chers collègues, à voter l'amendement 23, pour dire avec force aux autorités ... - Dámy a pánové, naléhám na vás, abyste hlasovali pro pozměňovací návrh č. 23 s cílem vysvětlit orgánům ...

2.2 Přídavné jméno SACRÉ

Druhým rozebraným bude francouzské adjektivum *sacré*. Jedná se na rozdíl od prvního uvedeného o dvouslabičné přídavné jméno. Pro vyhledávání antepozice jsme použili CQL dotaz v podobě [lemma="sacré"][tag="NOM"] a bylo nám zobrazeno celkově 69 výsledků. Pro opačnou pozici, tedy postavení za určovaným jménem byl zvolen následující vyhledávaný CQL dotaz: [tag="NOM"][lemma="sacré"]. Nalezeno bylo 90 výsledků. V případě obou postavení všechny uvedené příklady odpovídaly námi zadaným kritériím. Celkově toto přídavné jméno bylo zobrazeno v 231 příkladech, avšak ve jmenném syntagmatu se jednalo o 159 výskytů. Jak vidíme z uvedených počtů výskytu, zde převažuje postavení přídavného jména *sacré* vpravo od určovaného jména.

V tomto případě se jedná dle seznamu uvedeného v teoretické části o přídavné jméno, které má v postpozici a v antepozici odlišný význam. Odlišnost významu je v případě tohoto adjektiva dle zobrazených výsledků jednoduše identifikovatelná.

Tabulka č. 6 – Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici

	Původní význam	Přenesený význam
Antepozice	3	66
Postpozice	90	0

Zdroj: vlastní zdroj

V případě antepozice tohoto přídavného jména ve svém přeneseném významu *sacré* vyjadřovalo vysokou míru schopností, potřeby či kvality.

*C'était une **sacrée spécialiste**, Mané, la meilleure.*

V mnoha případech označovalo adjektivum také jak moc je něco dobré či povedené.

*Il faut reconnaître que vous vous êtes taillé de **sacrées victoires**, Adamsberg.*

Dle zobrazených výsledků mezi jeho další významy patří popis věci, kdy se jedná zejména o vyjádření a popsání velikosti a velké intenzity.

*La découverte tardive de la vérité, la soudaine prise de conscience de votre déconvenue, ce doit être un **sacré choc**.*

V pouze několika málo případech bylo toto adjektivum použito k vyjádření nadávky. Nejednalo se o nadávku osobě, ale spíše o vyjádření rozčarování nebo rozhořčení. Jmenné syntagma v podobě *sacré nom* uvozovalo či zakončovalo větu.

Sacré nom, quel mal j'aurais avec cette fille; il y a des truites qui vous donnent cette impression-là.

Nejvíce však toto přídavné jméno v antepozici a přeneseném významu sloužilo k vyjádření stavu věci, která je ošklivá, špatná, nevhodná. Používá se spíše v běžné konverzaci pro hovorové vyjádření.

*J'avais dû la tenir avec mon genou pendant que j'enlevais ce **sacré chandail**, et je réussis seulement à ouvrir le devant.*

V antepozici se ve třech případech objevilo *sacré* i ve svém původním významu. Jedná se o vyjádření stavu věcí, jejich nadpozemské slušnosti. V prvním a třetím případě bylo toto dvouslabičné přídavné jméno následováno více než dvouslabičnými podstatnými jmény, tedy zde postavení následně ovlivnily rytmické faktory. V druhém případě bylo jméno nadále rozvíjeno dalším členem. V třetím případě může být postavení ovlivněno i specifickým textem, který je spíše historického charakteru.

*1) La question n'est pas de savoir si la corrida dérive ou non de la tauromachie Crétoise, du culte de Mithra ou de quelque autre religion où l'on détruit des bovidés, mais seulement de déterminer pourquoi elle revêt cette apparence sacrificielle qui, bien plus que son intérêt immédiatement sadique, lui confère une valeur passionnelle, dans la mesure où le trouble qu'engendré la présence du **sacré participe** de l'émotion sexuelle.*

*2) Quand je considère ce que j'ai loupé! ... tout ce qu'ils m'avaient préparé! ... le régal! ... ah! cocotte! ... tristesse! ... qu'ils sont venus finir ma moto! que j'étais parti! ... à ma place! ... dépit! ... plein les rayons! ... et vlang! ... et vrang! ... cadre! lampadaire! réservoir! vache! vrrangl ... ivres de vengeance! ...**sacrés coups** de bottes! ... comme si c'était mon propre crâne! ... ce que j'ai loupé! ... comme si c'était moi l'Algérie! ... que je la fourgue! et la Plaine Monceau! ... les gens s'embarrassent jamais de savoir le quoi du quès! ... ils demandent que la bête soit là! ... c'est tout! reste là! ... en Arènes! ... qu'elle soit foutue le camp? ... ah! pas à croire! ... frustrés d'hallali? de mise à mort? ils tournent net dingues! ... les cris, l'émeute, Rue Girardon! ... rue Lepic! ... ah! fumier! fini escroc! que mon pal était prêt! fin prêt! que sa moto prenne! au*

moins! un commando? quarante talons! ... quarante qu'étaient pas sur la Meuse arrêter les tanks teutons! salut! ma moto bécanne IHP voilà la machine infernale! ... quarante talons! ... à défoncer, concasser, miettes! que ça me serait arrivé bel bien si j'étais resté! plein pif! vrang! brang! comme Renault Louis ...

*3) ...Barberousse, Renaissance, Baroque, 1900 ... moi-même d'une porte l'autre je me paumais ... je me fascinai sur les portraits, les tronches de la **sacrée famille** ... si y en avait! ... corridors et statues ... équestres et gisants ... toutes les sauces! ...*

Všeobecně lze také konstatovat, že v této pozici bylo přídavné jméno *sacré* následováno dvou a víceslabičnými podstatnými jmény.

Tabulka č. 7 – Spojení s jednoslabičnými či víceslabičnými substantivy

	Původní význam		Přenesený význam	
	Jednoslabičná substantiva	Víceslabičná substantiva	Jednoslabičná substantiva	Víceslabičná substantiva
Antepozice	1	2	18	48
Postpozice	11	79	0	0

Zdroj: vlastní zdroj

Ve všech zobrazených příkladech postpozice adjektivum *sacré* mělo svůj původní význam. Vyjadřovalo tedy jakési spojení s božstvem, vírou, modlitbami a nadpozemskými bytostmi.

*On l'attendait incessamment dans le peuple de Judée, et d'aucuns pensaient, en raison de certains **textes sacrés**, qu'il naîtrait à Bethléem, un village situé à deux jours de marche au sud de la capitale, où le roi David déjà avait vu le jour.*

V několika případech se jednalo o vyjádření něčeho tajemného či nadpřirozeného úkazu z nebes.

*Le plus probable est que j'étais en proie à cette **horreur sacrée**, à cette impression de pétrification et de membres cassés qui ne m'a jamais quitté et qui m'étreint toujours, dès que je suis en face de l'amour.*

Spojení s Bohem je používáno i ve spojení se zvířaty, ve významu ochrany a převtělení.

Monsieur le maître d'hôtel, reprit froidement Mr. Fogg, ne jurez pas et rappelez-vous ceci: autrefois, dans l'Inde, les chats étaient considérés comme des animaux sacrés.

V dalších příkladech se nejedná o výše uvedená spojení, ale jmenné syntagma vyjadřuje nebeskou krásu a čistotu.

Ses sourcils d'ébène ont la forme et la puissance de l'arc de Kama, dieu d'amour, et sous ses longs cils soyeux, dans la pupille noire de ses grands yeux limpides, nagent comme dans les lacs sacrés de l'Himalaya les reflets les plus purs de la lumière céleste.

Dále se jedná o vyjádření pravdivosti a čestnosti dodržování pravidel a slušnosti.

Et puis il leur arrivait de rompre des contrats sacrés: je faisais ma moue la plus adorable, celle dont j'étais le plus sûr et on me disait d'une voix vraie : ...

Non en vertu des liens sacrés du mariage ou de ceux, plus laïques, de la République, mais au nom de toutes les émotions qui avaient constitué au fil des ans leur capital sentimental, atroce métaphore économique bien dans son genre.

Dále také označovalo toto přídavné jméno vlastnosti území někomu zaslíbené.

Leurs maisons respectives représentaient le territoire sacré de la famille.

Jak je vidět z výše uvedeným příkladů, dané jmenné syntagma bylo velmi často nadále rozvíjeno dalšími členy, které byly připojeny pomocí *de* ve všech jeho tvarech.

2.3 Přídavné jméno PAUVRE

Dalším adjektivem, které budeme analyzovat je francouzské přídavné jméno *pauvre*. Pro toto adjektivum bylo při zadání CQL dotazu pro antepozici zobrazeno 275 výsledků. Již zmíněný dotaz vypadal následovně: [lemma="pauvre"][tag="NOM"]. Naším požadavkům v tomto případě neodpovídaly tři vygenerované výsledky. *Pauvre* zde nebylo přívlastkovým přídavným jménem.

Si pauvres qu'ils fussent, chacun possédait une serviette brodée et ornée de dentelle – cadeau d'une mère, d'une soeur ou d'une fiancée – et jusqu'à la fin du voyage, ils n'auraient pas consenti à s'essuyer le visage avec autre chose.

Pro opačnou pozici, tedy pro postavení za podstatným jménem bylo po zadání CQL dotazu [tag="NOM"][lemma="pauvre"] zjištěno celkově 59 výsledků. V tomto případě nebylo šest výsledků v souladu s našimi kritérii. Zde byly důvody špatných výsledků rozmanité. K analýze tedy zbylo 53 případů.

Si tu vois les ordures sans les poubelles, c'est pauvre.

Z 740 zobrazených výsledků pro toto francouzské přídavné jméno se v 325 případech objevovalo v námi požadovaném jmenném syntagmatu, což je téměř polovina.

Z výše uvedených čísel je zřejmé, že stejně tak jako v případě dvou předcházejících adjektiv, i toto přídavné jméno v rámci jmenné skupiny preferuje postavení před jménem. V pouhých 18 % z celkového počtu postavení ve jmenné skupině bylo přídavné jméno *pauvre* umístěno vpravo od určovaného podstatného jména.

Ze sémantického hlediska postavení adjektiva hraje velkou roli v jeho významu. Rozdíl ve smyslu je v případě tohoto adjektiva výrazný a jednoduše identifikovatelný.

Tabulka č. 8 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici

	Původní význam	Přenesený význam
Antepozice	6	266
Postpozice	32	21

Zdroj: vlastní zdroj

V případě postpozice ve většině příkladů adjektivum neoznačovalo vlastnost ale stav. Jednalo se o situace, které popisovaly stavy bez peněz, tedy původní význam tohoto adjektiva.

*Il s'était marié fort jeune avec une jeune **fil**le pauvre de son voisinage.*

Několik příkladů bylo uvedeno z jednání Evropského parlamentu, kdy se jednalo o spojení se substantivem *pays*. Adjektivum *pauvre* vyjadřovalo situaci země či obyvatel.

*Cet ordre de l'OMC permet aux **pays pauvres**, aux pauvres des pays riches, d'enrichir les riches des pays pauvres.*

Jak je možno pozorovat z tabulky v 21 případech bylo *pauvre* zobrazeno v přeneseném významu. Z kapacitních možností bude níže uvedeno pouze sedm typických příkladů, tedy jedna třetina. Tato významově odlišná adjektiva zde byla použita ve významu jednoduchý a dále popisovala převážně osoby, které jsou určitým způsobem znevýhodněny. V případě této pozice a tohoto významu nejsou rytmické faktory zcela jasně identifikovatelné. Ze všech 21 příkladů, ve dvou případech předcházela jménu jednoslabičná jména, v 11 případech dvouslabičná substantiva. Ve zbylých osmi příkladech se jednalo o více než dvouslabičná podstatná jména. V těchto případech se jedná spíše o fonetické důvody.

1) *Je sais ce qu'est le dimanche pour un **homme pauvre** qui travaille.*

2) ***Enfance pauvre** - injustice est naturelle.*

3) *Je te vois si faible, si menacé, traînant tes cinquante ans, des heures durant, pour subsister un jour de plus, sur le trottoir de quelque **épicerie pauvre**, grelottant à l'abri précaire d'un manteau râpé.*

4) *Je n'en avais pas, en effet, je le savais, je m'en foutais; absent, impossible, l'héroïsme faisait l'unique objet de ma passion: c'est la flambée des **âmes pauvres**, ma misère intérieure et le sentiment de ma gratuité m'interdisaient d'y renoncer tout à fait.*

5) *Elle songeait à ce jeune **homme pauvre** dont le père fabriquait des clefs et des serrures, abandonné par sa mère à l'âge de six ans, élevé par des tantes dans la stricte religion protestante et titulaire depuis quelques jours d'un doctorat de chirurgie dentaire, ce jeune homme réservé dont toutes les filles tombaient amoureuses - en vain, jusqu'ici -, ce jeune homme beau comme Tyrone Power, avait ajouté Henriette Patouille, qui aimait beaucoup le cinéma.*

6) *La cité est rasée depuis longtemps, remplacée par des ruelles et des **maisons pauvres**.*

7) *Il était lourd, sans une apparence de barbe ou de moustache, les **sourcils pauvres**, les yeux bridés, le visage effondré par des fanons de lard qui pendaient du menton, et sur son crâne quatre touffes de poil suggéraient qu'en caleçon on le devait prendre pour un lutteur japonais.*

V opačném postavení, tedy v případě antepozice se v drtivé většině příkladů jednalo o popis vlastnosti člověka či jiné živé bytosti a v několika případech i věci. V těchto případech mělo *pauvre* přenesený význam. Nejčastěji se pojilo s jedno či dvouslabičnými substantivy. Nejčastěji pak s *garçon, fille* či *homme*.

*Mon **pauvre ami**, tu te plains de n'avoir ni dents ni ailes, mais comment veux-tu qu'il en soit autrement?*

*Mon cher Friedrich, que de misères accumulées sur ce **pauvre pays** depuis trente ans!*

Velmi často se právě toto adjektivum objevovalo v oslovení.

*Mon **pauvre enfant** ...*

V určitých případech adjektivum *pauvre* vyjadřovalo i expresivní výrazy.

*Il avait offert sans presque s'en douter à une petite fille vaguement parente des années de torture, l'annihilation de sa **pauvre vie** dans cette monotonie torride, sans conditions, sans marchandage, sans intérêt que celui de son bon coeur.*

Ovšem i zde se vyskytlo šest případů, kdy v antepozici mělo toto přídavné jméno svůj původní význam. Téměř vždy bylo podstatné jméno, které následovalo za *pauvre* ještě nadále rozvíjeno dalšími členy. V polovině těchto výskytů adjektivum bylo následováno jednoslabičným substantivem *gens*. Toto spojení lze možno považovat za ustálené.

1) *...et des chansons résonnaient, complaints surtout, comme on les aime aux pays froids, en l'honneur d'assassins ou de violeurs fameux par le nombre de leurs crimes ou par leur supplice grandiose; là-dessus flottait un air de Venise, tel qu'aux plus **pauvres quartiers** du ghetto, mêlé encore à ce que peut broder l'imagination sur les noms de Moukden et d'Irkoust.*

2) ...leur *Weltanschauung* se rapproche plutôt celle de ces **pauvres tribus** du Brésil oriental, où l'ethnographe Curt Nimuendaju avait su se faire adopter, et dont les indigènes, chaque fois qu'il revenait parmi eux après un séjour dans les centres civilisés, sanglotaient de pitié à la pensée des souffrances qu'il devait avoir subies, loin du seul endroit – leur village – où ils jugeaient que la vie valût la peine d'être vécue.

3) Sa formidable résignation l'accablait, cette qualité de base qui rend les **pauvres gens** de l'armée ou d'ailleurs aussi faciles à tuer qu'à faire vivre.

4) L'immigration d'allocations présente deux erreurs: elle déracine les **pauvres gens**, hypnotisés par le miroir aux alouettes de la ville occidentale, et, dans le pays d'accueil, elle déséquilibre les budgets sociaux, qui sont nés et ne peuvent perdurer que dans le cadre restreint et protecteur de la nation.

5) Devant l'ignorance et l'épuisement des **pauvres gens**:...

6) Mais bien plus grand encore était l'effarement des **pauvres bédouins** de l'île en voyant ce débarquement de seigneurs qu'accompagnaient des monstres inconnus.

Tabulka č. 9 - Spojení s jednoslabičnými či vícslabičnými substantivy

	Původní význam		Přenesený význam	
	Jednoslabičná substantiva	Vícslabičná substantiva	Jednoslabičná substantiva	Vícslabičná substantiva
Antepozice	3	3	140	124
Postpozice	24	9	2	19

Zdroj: vlastní zdroj

2.4 Přídavné jméno SALE

Čtvrtým adjektivem, které bude v této části práce rozebráno je francouzské přídavné jméno *sale*. Celkový počet zobrazení tohoto přídavného jména je 287, avšak ve jmenném syntagmatu se toto adjektivum objevilo v 204 případech. Pro vyhledávání *sale* v postavení před jménem byl použit CQL dotaz v podobě [tag="NOM"][lemma="sale"]. Po odečtení třech neodpovídajících výsledků, zbylo k analýze 68 příkladů.

Mon Dieu que c'est sale, dans cette cagna!

Pro opačnou pozici byl použit CQL dotaz [lemma="sale"][tag="NOM"], tedy dotaz pro zobrazení příkladů přídavného jména *sale* v antepozici. Všech 136 vygenerovaných příkladů odpovídalo našim požadavkům. Z porovnání dvou výše zmíněných čísel ukazujících počet výskytů v dané pozici je zcela jasně viditelné, že i v případě tohoto přídavného jména dominuje antepozice.

Zcela zřejmé rozdíly jsou zde pozorovány v sémantickém fungování adjektiva *sale* v postpozici a antepozici. V případě tohoto adjektiva je zcela evidentní spojení s postpozicí či antepozicí a původním či přeneseným významem. Počet příkladů přeneseného významu v postpozici a původního významu v antepozici je opravdu jen velmi malý.

Tabulka č. 10 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici

	Původní význam	Přenesený význam
Antepozice	9	127
Postpozice	66	3

Zdroj: vlastní zdroj

Pokud přídavné jméno *sale* bylo umístěno vpravo od substantiva mělo ve většině případů svůj původní význam a vyjadřovalo vlastnosti daného podstatného jména. Jednalo se zejména o vyjádření jeho nečistoty, špíny, kalnosti či zašlosti, tedy vlastností ve většině případů typických pro dané jméno.

*Dans une rue qu' il longeait ainsi , le docteur compta une douzaine de rats jetés sur les débris de légumes et les **chiffons sales**.*

V pouhých třech případech se nejednalo o výše uvedený význam, ale jednalo se o jeho význam přenesený. V prvních dvou příkladech jmenné syntagma s tímto přídavným jménem vyjadřovalo vulgární, hanlivé výrazy. Kdežto třetí příklad spíše ukazuje na vyjádření stavu věci, který je pokažený, hnusný. V prvních dvou případech je toto jednoslabičné adjektivum předcházeno jednoslabičnými substantivy. V třetím případě je pozice ovlivněna spíše fonetickými důvody.

*1) Murger ... il ne voulait plus que du Paul de Kock ... j'ai su tout cela par Isis ... après ses séances à quatre pattes, il s'écroulait, il restait des heures sur le flanc, les fesses bien rouges, la langue à pendre ... il aimait à souffrir, **vieux sale**, mais pas à se priver de bien bouffer! ... la cuisine d'en bas, celle du couloir à La Vigie, travaillait que pour lui, il voulait rien manger de la ferme, il se méfiait d'un mauvais fricot ...*

*2) Un policier à tête fine, vicieux comme un rat sans queue, mais qui malheureusement ne trouve pas toujours matière à chauffer sa cervelle dans nos histoires de **rhum sale** et de coutelas faciles.*

*3) Certains badauds, l'apercevant en route, crurent y rencontrer l'amorce d'un cortège de cette journée carnavalesque, d'autres, l'**agonie sale** d'un vidé de la veille (Dieu! quelle vagabonnagerie ...).*

Zatímco v antepozici toto adjektivum vyjadřovalo vlastnosti související s krásou určovaného podstatného jména. Nejednalo se tedy o typické vlastnosti pro dané podstatné jméno. Jedná se o přenesený význam tohoto francouzského přídavného jména.

*Je voulais vous dire que c'était un **sale moment** à passer.*

V dalších případech přeneseného významu toto adjektivum vyjadřovalo nekalost, zákeřnost či odpornost.

*Il avait reçu, comme moi, ses ordres de la prévôté, par l'intermédiaire d'un chef de bataillon peu pressé de venir se mouiller dans une **sale affaire**, il était à cran.*

V několika jmenných syntagmatech také bylo spojeno s vyjádřením nadávky, sprostého slova či hanlivého výrazu. V těchto příkladech se jedná spíše o ustálení spojení.

*Fichez le camp d'ici, **sales bêtes!***

Avšak i v případě antepozice se v několika případech objevilo *sale* ve svém původním významu, konkrétně v devíti následně uvedených. *Sale* udávalo bližší popis věci, jejich nečistoty a špíny. Faktory rytmické nelze zde považovat jako nejdůležitější faktory pro postavení. Spíše se v tomto případě jedná o subjektivní hodnocení dané věci. V třetím, čtvrtém a šestém příkladě bylo podstatné jméno ještě nadále rozvíjeno dalším přídavným jménem.

1) *Une espèce de piscine, mais alors vidée de toute son eau, une piscine infecte, remplie seulement d'un jour filtré, mourant, qui venait finir là sur les hommes déboutonnés au milieu de leurs odeurs et bien cramoisis à pousser leurs **sales affaires** devant tout le monde, avec des bruits barbares.*

2) *Il garde des **sales odeurs** et des mystères plein ses habits.*

3) *J'en veux pas de tes **sales pattes** rougeaudes et de tes ongles tout rongés!*

4) *Certain matin, nous quittâmes enfin ce **sale canot** sauvage pour entrer dans la forêt par un sentier caché qui s'insinuait dans la pénombre verte et moite, illuminé seulement de place en place par un rai de soleil plongeant du plus haut de cette infinie cathédrale de feuilles.*

5) *Robinson, la grand-mère, le pétard, le lapin, le yeux, le fils invraisemblable, la bru assassine, nous irions nous étaler là parmi toutes nos ordures et nos **sales pudeurs** devant les curieux frémissants.*

6) *Nous étions installés, en l'absence de mon grand-père, dans le cabinet de travail; les femmes parlaient avec animation, un ton plus bas qu'en 1914, parce que c'était la guerre, une **sale brume** jaune se collait aux fenêtres, ça sentait le tabac refroidi.*

7) *Quant à Cochin: la caserne de la misère et de la maladie et ses murs suent la **sale humidité** qui est celle du malheur.*

8) *Bien sali ton **sale matelas** et avec son sang de cochon!*

9) *L'ouvrière qui acceptait de remplir cette **sale besogne** obtenait les faveurs de la direction, une augmentation de salaire et recevait une promotion au titre de contremaîtresse.*

Tabulka č. 11 – Spojení s jednoslabičnými či víceslabičnými adjektivy

	Původní význam		Přenesený význam	
	Jednoslabičná Substantiva	Víceslabičná substantiva	Jednoslabičná substantiva	Víceslabičná substantiva
Antepozice	0	9	19	108
Postpozice	11	55	2	1

Zdroj: vlastní zdroj

V rámci zobrazených výsledků bylo v jednom případě jmenné syntagma uvozeno číslovkou. V tomto případě, stejně tak jak je uvedeno v syntaktických faktorech, přídavné jméno stálo v postpozici.

Trois assiettes sales, dont une remplie d'un mélange de compote et de morceaux de gruyère à moitié grignotés.

V mnoha případech postavení adjektiva před substantivum byl základ jmenného syntagmatu nadále rozvíjen. Další rozvíjející člen následoval buď přímo anebo za předložkou *de* a ve většině těchto případů před adjektivem byl postaven determinant určitý. Jednalo se o jeho přenesený význam.

Forcément, elle était entrée dans la sale chanson des Anglaises comme dans du beurre, avec sa douleur et tout.

Tento jev se velmi zanedbatelně objevil i v případě postpozice adjektiva *sale*.

2.5. Přídavné jméno GRAND

Toto francouzské přídavné jméno se řadí mezi nejčastější francouzská přídavná jména. Tento fakt dokazuje i velký počet výskytů v korpusu. Celkově bylo toto adjektivum zobrazeno v 5081 případech. Vzhledem k velkému počtu výskytů nebylo možné analyzovat všechny příklady. Aby se zobrazené výsledky daly následně porovnat s ostatními již výše rozebranými adjektivy, zvolila jsme k analýze každý 16. příklad. K účelům této práce jsem však pomocí CQL dotazů pro antepozici [lemma="grand"][tag="NOM"] a následně i pro postpozici [tag="NOM"] [lemma="grand"] vyhledávala pouze ta adjektiva, která se objevovala ve jmenném syntagmatu. Pro postpozici bylo zobrazeno 93 výsledků. Avšak při následné kontrole správnosti a analýze jsem zjistila, že ve velké míře byly zobrazeny nesprávné výsledky. V tomto případě podstatné jméno bylo následováno tímto přídavným jménem a právě ve velké části příkladů ještě dalším přídavným jménem a to zejména *ouvert*. Pokud se tomu takto dělo, přídavné jméno neoznačovalo předcházející podstatné jméno, ale pojilo se s adjektivem *ouvert*.

*Elle se mit face à Antoine, un peu catastrophée, les yeux **grands ouverts**.*

V mnoha případech také byly korpusem zobrazeny výsledky pro postpozici, avšak po mém rozboru se ukázalo, že se nakonec jednalo o výsledky pro antepozici.

*Pourtant, il fallait pénétrer dans les villages pour comprendre la situation tragique de ces populations que la coutume, l'habitation et le genre de vie rapprochent des plus primitives, mais qui tiennent des marchés aussi compliqués **qu'un grand magasin**.*

Po odečtení všech těchto neodpovídajících zbylo k rozebrání necelých pouhých 20 % výsledků.

V případě antepozice bylo zobrazeno 4175 výsledků. Jak je již uvedeno výše, k následné analýze byl použit každý 16. příklad. Tedy nakonec k rozebrání zůstalo 259 odpovídajících příkladů.

Dle zobrazených počtů výskytu lze bez problémů konstatovat, že v tomto případě počet postavení adjektiva před substantivem mnohonásobně převyšuje počet postavení za jménem. V případě tohoto adjektiva hraje velkou roli četnost a historický vývoj, které

upřednostňují antepozici. I na tomto adjetivu je možno pozorovat změnu jeho smyslu v závislosti na postavení.

Tabulka č. 12 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici

	Původní význam	Přenesený význam
Antepozice	250	9
Postpozice	16	0

Zdroj: vlastní zdroj

Dle správných zobrazených výsledků v případě postpozice mělo vždy svůj původní význam. Při tomto postavení jsou viditelné dva jevy. Adjektivum *grand* je spojeno s životnými podstatnými jmény a poté uvádí jejich vlastnosti, které blíže dané substantivum určují. Jedná se zejména o tělesné proporce. Podstatné jméno nebylo rozvíjeno pouze tímto přídavným jménem, ale následovaly další rozvíjející členy.

*C' était un **garçon grand** et fort, assez vulgaire et plutôt brute; tout à fait à la fin de la guerre il avait été mobilisé, ce qui lui conférait nettement, par rapport à l'Homme-à-la-tête-d'épingle et à moi, une position d'aîné.*

V druhém jevu adjektivum určuje zejména rozsah velikosti, objemu daného substantiva. V těchto případech se jednalo o přirovnání.

*On se souvenait qu'un certain „Quatorze Juillet“ alors qu'il passait devant le front des troupes de la Résidence, caracolant au milieu des spahis de sa garde, seul en avant d'un **drapeau grand** comme ça, certain sergent que la fièvre exaltait sans doute, se jeta au-devant de son cheval pour lui crier:...*

Ve všech příkladech již zmíněného postavení *grand* následovalo za víceslabičnými podstatnými jmény.

V přeneseném významu v antepozici se toto adjektivum objevilo pouze v několika málo příkladech. Konkrétně tedy v devíti příkladech z 259 vybraných. V těchto příkladech se pojilo s životnými i neživotnými substantivy a poté bylo všeobecně chápáno ve významu známý, významný, slavný.

*Ces dizaines de pages sur la pureté du sang, la noblesse du génie mise en regard de la noblesse de race, le milieu spécifique des **grands professeurs** de médecine...tout ça me paraissait complètement foireux.*

V ostatních příkladech se jednalo i v případě antepozice o jeho původní význam. Ve spojení s podstatným jménem *personne* neoznačovalo osoby, které jsou vysoké či tlusté, ale osoby, které jsou již velké, tedy dospělé. Ve všech těchto spojeních bylo jmenné syntagma předcházeno určitým členem.

*Les **grandes personnes**, établies dans mon âme, montraient du doigt mon étoile; je ne la voyais pas mais je voyais le doigt, je croyais en elles qui prétendaient croire en moi.*

Dále přídavné jméno ve jmenné skupině označovalo velikost, vyjádření prostoru či rozlohu a to ve většině případů.

*La tête douloureuse et le front fiévreux, je progressais dans les dédales d'une galerie souterraine bordée de boutiques de toutes sortes, il y avait aussi bien des agences de voyage que des entrées de **grands magasins**, de vastes librairies ouvertes sur l'extérieur et des minuscules salons de coiffure avec leur siphon de verre torsadé bleu et rouge, des cafés, des bars, des dizaines de restaurants avec leurs cartes du jour et leurs plats en vitrine, représentés par des figurines sculptées en cire multicolores, aux allures d'accessoires de dînette, de sushis d'opérette.*

Také vyjadřovalo velký počet členů, rozvětvenost.

*Les grands ont de **grandes familles** (c'est, je crois, une loi anthropologique générale), ils ont un intérêt spécifique à entretenir des relations de type familial étendues et, à travers ces relations, une forme particulière de concentration du capital.*

V několika případech označovalo *grand* i vyjádření míry, v některých z nich se jednalo i o ustálená spojení.

*Nous rentrons au nid pour informer la cité d'un **grand danger**.*

V zobrazených příkladech lze toto adjektivum chápat v označení důležitosti, rozsahu.

*Ce document retrace les **grands défis** qui seront à l'ordre du jour du Parlement à l'horizon 2009, notamment l'entrée en vigueur du traité de Lisbonne.*

V zobrazených příkladech antepozice tohoto přídavného jména se často vykytoval jev, kdy bylo dané jmenné syntagma předcházeno číslovkou či adverbium *très*.

*Ces négociations, au lieu de renforcer le lien et la confiance entre l'Europe et les ACP, ont, au contraire, suscité une **très grande inquiétude**.*

Mnohokrát se zde objevil i relativní superlativ, vždy v tomto případě platily rytmické faktory.

*Ils les traitent avec **le plus grand respect** et ne s'avisent jamais de gêner leur passage.*

Ve většině případů však v antepozici bylo dané substantivum určeno ještě pomocí dalších rozvíjejících členů, které následovaly za tímto jménem. Byly připojeny buď přímo, nebo pomocí předložky *de*.

*C'est 103 e qui les émet, elle qui a encore en mémoire les **grands moments romantiques** du film *Autant en emporte le vent*.*

Jak je z uvedených příkladů vidět, v antepozici, která je častější pro toto adjektivum, je chápáno ve více významech než v postpozici.

ZÁVĚR

Tématem této bakalářské práce bylo postavení adjektiva ve jmenném syntagmatu v současné francouzštině. Jejím cílem bylo v teoretické části za použití odborné literatury nejprve vymezit pojem přídavné jméno ve francouzském jazyce a poté objasnit pojmy přívlastkového přídavného jména a jmenné skupiny. Následně jsou představeny čtyři základní faktory ovlivňující postavení a poté je popsáno i samotné postavení před či za podstatným jménem. O této problematice je v různých knihách pojednáváno jinak a dané faktory jsou pro jednotlivé autory více či méně důležité. Dodnes není zcela zřejmé, který ze zmíněných faktorů je nejdůležitější a neexistuje striktní pravidlo pro postavení přídavného jména ve jmenném syntagmatu.

V praktické části jsem se pokusila ověřit tyto poznatky na pěti francouzských přídavných jménech. Pracovala jsem s korpusovým nástrojem a k zobrazení požadovaných výsledků jsem použila CQL dotazy. Jmenné syntagma v případě *cher* bylo zobrazeno v 399 příkladech, v případě *sacré* v 159 příkladech, v případě *pauvre* v 320 příkladech, v případě *sale* v 204 případech a v případě *grand* v mnou rozebraných 275 příkladech. Celkově však bylo nejvíce příkladů zobrazeno u přídavného jména *grand* a to zejména proto, že se jedná o jedno z nejpoužívanějších přídavných jmen vůbec.

Zobrazené výsledky ukazují, že v případě již zmíněných čtyř adjektiv je preferována antepozice. Pouze v případě *sacré* je tomu naopak a používanější je pro přídavné jméno *sacré* postpozice.

Dle rozebraných přídavných jmen lze konstatovat, že v tomto případě měly největší a rozhodující vliv faktory sémantické, což potvrzuje fakt, že vybraná přídavná jména mají odlišný význam v postpozici a antepozici. Tedy hlavním faktorem byl původní a přenesený význam jednotlivých adjektiv v daných pozicích, jak je vidět z výsledků mé praktické části. Není však možné říci, že tento vliv je ve 100 % uplatnitelný, avšak z velké části potvrzuje teoretické poznatky. Kromě postpozice *grand* a *sacré* se vždy objevily výjimky. Následně na těchto neobvyklých případech postavení byly aplikovány další faktory, které mohly dané postavení ovlivnit. Jednalo se zejména o faktory rytmické a fonetické. V mnoha případech bylo dané adjektivum nadále rozvíjeno dalším členem. Vliv historického vývoje francouzského jazyka také může

ovlivnit pozici přívlastkového přídavného jména. Celkově tedy následný vliv má počet slabik jednotlivých slov a znělost jmenného syntagmatu, rozvíjející člen, ustálenost spojení či subjektivita. Bohužel na těchto pěti vybraných přídavných jménech nebyly použity vůbec morfologické faktory a to především kvůli odlišnému zakončení vybraných adjektiv. V případě adjektiva *cher* bylo možno konstatovat částečnou spojitost determinantu a postavení, avšak tento faktor není vůbec rozhodující, spíše lze hovořit o zanedbatelném vlivu.

Tato problematika by si zajisté tedy zasloužila větší pozornost, bohužel vzhledem k časovým a technickým důvodům nebylo možné se problému postavení adjektiv ve jmenném syntagmatu věnovat podrobněji a rozebrat následně více přídavných jmen. I přes tato omezení doufám, že má bakalářská práce bude mít alespoň malý přínos pro objasnění tohoto problému.

RESUMÉ

L'objectif principal de ce mémoire est la position de l'adjectif dans un syntagme nominal en français. Son but est de présenter les facteurs déterminants la place et successivement d'écrire la position de l'adjectif.

Ce travail est divisé en deux grandes parties: une partie théorique et une partie pratique. Chaque partie est subdivisée en quelques chapitres.

En partie théorique, à l'aide de la littérature, nous avons essayé d'expliquer les règles de la place de l'adjectif dans un syntagme nominal. Pour concevoir cette partie nous avons utilisé surtout les grammaires françaises: M. Grevisse et A. Goose - *Le bon usage*, M. Riegel, J. Pellat et R. Rioul – *Grammaire méthodique du français* et J. Goes – *L'adjectif: entre nom et verbe*. Dans cette partie il faut d'abord définir l'adjectif en général. Ce terme est interprété différemment par différents auteurs. L'adjectif forme une partie du discours variable. On peut diviser ce groupe en deux espèces: les adjectifs qualificatifs et non qualificatifs. Dans cette mémoire nous ne traitons pas des adjectifs non qualificatifs. Nous mentionnons leurs fonctions – l'adjectif apposé, épithète et attribut. Les parties qui suivent sont consacrées à la définition de groupe nominale (sa définition et division) et de l'adjectif épithète (la définition et les possibilités de l'accord avec le nom). Enfin, dernière chapitre de la partie théorique examine en détail la position de l'adjectif dans un syntagme nominal. Jusqu'à aujourd'hui, il n'existe pas règle stricte pour cette place. Au cours de l'évolution historique de la langue française et de la place de l'adjectif, la position préférée a changé. Généralement, les adjectifs se placent après le nom mais ils peuvent être aussi avant le nom.

Les facteurs rythmiques, sémantiques, morphologiques et syntaxiques peuvent influencer la position de l'adjectif dans un syntagme nominal. D'autres facteurs sont plus ou moins importants pour cette position. On peut constater que les facteurs morphologiques sont les facteurs les moins utilisés. L'utilisation d'autres facteurs dépend de la fonction et du sens de l'adjectif. Les adjectifs placés après le nom donnent les informations nouveaux du nom. Ils marquent le couleur, le nom de famille, la géographie, l'art. Les adjectifs en anteposition précisent le nom. Quelques adjectifs peuvent être placés avant ou après le nom et leur sens change d'après cette position. Le

nom peut être déterminé par plusieurs adjectifs épithètes qui sont coordonnés ou juxtaposés.

En partie pratique nous avons essayé d'analyser cinq adjectifs français et de vérifier les informations mentionnées en partie théorique. Nous avons travaillé avec le corpus InterCorp et pour générer les résultats demandés nous avons utilisé CQL. Le syntagme nominal est trouvé en 399 exemples en cas de l'adjectif *cher*, en 158 exemples en cas de l'adjectif *sacré*, en 320 exemples de l'adjectif *pauvre*, en 205 exemples de *sale* et en 275 exemples de l'adjectif *grand*.

Les résultats présentés indiquent que l'antéposition est préférée en cas de ces adjectifs sauf de l'adjectif *sacré*.

Selon les adjectifs analysés on peut constater que les facteurs sémantiques ont la plus grande influence sur la position. Il est impossible de dire que ce facteur est applicable pour tous les cas des adjectifs. Le sens de ces cinq adjectifs change d'après la position mais on trouve aussi les exceptions qui sont aussi citées dans le texte de la partie pratique. Après ce sont les facteurs rythmiques, historiques et phonétiques qui ont l'influence sur la position de l'adjectif. Pour chaque adjectif nous avons essayé de trouver les exemples qui confirment ou démentent les facteurs.

Cette problématique mérite certainement une attention poussée, malheureusement on ne peut pas décrire ce phénomène en détail à cause de plusieurs facteurs.

BIBLIOGRAFIE

Knižní zdroje

- CHEVALIER, Jean-Claude, BLANCHE-BENVENISTE, Claire, ARRIVÉ, Michel a PEYTARD, Jen. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1969
- DENIS, Delphine a SANCIER-CHATEAU, Anne. *Grammaire du français*. Paris: Le livre de Poche, 1994
- DUCHÁČEK, Otto. *Grammaire complète de la langue française*. Praha: SPN, 1955
- GOES, Jan. *L'adjectif: Entre nom et verbe*. Paris, Bruxelles: Duculot, 1999
- GREVISSE, Maurice a GOOSE, André. *Le bon usage*. Paris: Duculot, 2008,
- HENDRICH, Josef, RADINA, Otomar a TLÁSKAL, Jaromír. *Francouzská mluvnice*. Praha: SPN, 1992
- MAUGER, G. *Grammaire pratique du français d'aujourd'hui: langue parlée, langue écrite*. Paris: Librairie Hachette, 1968
- NEUMANN, Josef a HOŘEJŠÍ, Vladimír s autorským kolektivem. *Velký Francouzsko český slovník: 1. díl A-K*. Praha: Academia, 1992
- NEUMANN, Josef a HOŘEJŠÍ, Vladimír s autorským kolektivem. *Velký Francouzsko český slovník: 1. díl L-Z*. Praha: Academia, 1992
- RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadrige, 2004
- RIEGEL, Martin, PELLAT, Jean-Christophe a RIOUL, René. *Grammaire méthodique du français*. Paris: Quadrige, 2009
- WILMET, Marc. *Grammaire critique du français*, Paris: Hachette, 1998

Internetové zdroje

- Český národní korpus. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Cit. 12.4.2015, dostupný z WWW: <http://www.kontext.korpus.cz/>.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici.....	str.36
Tabulka č. 2 - Význam v postpozici a antepozici	str.39
Tabulka č. 3 - Spojení s jednoslabičnými či víceslabičnými substantivy.....	str.39
Tabulka č. 4 - Spojení s životnými či neživotnými substantivy	str.39
Tabulka č. 5 - Determinanty předcházející jmenné syntagma	str.40
Tabulka č. 6 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici.....	str.42
Tabulka č. 7 - Spojení s jednoslabičnými či víceslabičnými substantivy.....	str.44
Tabulka č. 8 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici.....	str.46
Tabulka č. 9 - Spojení s jednoslabičnými či víceslabičnými substantivy.....	str.49
Tabulka č. 10 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici.....	str.52
Tabulka č. 11 - Spojení s jednoslabičnými či víceslabičnými substantivy.....	str.53
Tabulka č. 12 - Původní a přenesený význam v postpozici a antepozici.....	str.55